

Auteursrechterlijke overeenkomst

Opdat de Universiteit Hasselt uw eindverhandeling wereldwijd kan reproduceren, vertalen en distribueren is uw akkoord voor deze overeenkomst noodzakelijk. Gelieve de tijd te nemen om deze overeenkomst door te nemen, de gevraagde informatie in te vullen (en de overeenkomst te ondertekenen en af te geven).

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling met

Titel: Kost van arbeidsongevallen op ondernemingsniveau. Een nieuwe berekeningsmethode: de preventmatrix
Richting: master in de toegepaste economische wetenschappen - beleidsmanagement Jaar: 2008

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Ik ga akkoord,

LINTERS, Karolien

Datum: 5.11.2008

Kost van arbeidsongevallen op ondernemingsniveau

Een nieuwe berekeningsmethode: de preventmatrix

Karolien Linters

promotor :
Prof.dr.ir Frans LEMEIRE

Woord Vooraf

Het schrijven van deze eindverhandeling heeft mij geleidelijk aan bij het einde van mijn studies gebracht. Dit vormt dan ook het sluitstuk in mijn opleiding Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt. Hoewel ik in de voorbije vier jaren erg veel geleerd heb, werd ik met deze thesis toch nog eens finaal op de proef gesteld. De gestudeerde cursussen omzetten in praktijk, op zelfstandige basis veldwerk verrichten, literatuur verwerken... Het waren soms harde tijden, maar het resultaat is er en dat telt!

Wat ook telt, is dat ik enorm veel inzichten verworven heb tijdens het uitwerken van mijn thesis. Door bedrijfsbezoeken heb ik kunnen kennismaken met verschillende bedrijfsculturen, maar ook met hun beleid rond arbeidsongevallen. Ook werd me duidelijk dat het belang van kosten van arbeidsongevallen zeker niet in elk bedrijf even groot wordt geacht. Hopelijk kan ik met deze eindverhandeling duidelijk maken dat het beheer van kosten van arbeidsongevallen zeker een van de belangrijke aspecten uit de bedrijfspraktijk is.

Graag wil ik hier ook vermelding maken van alle personen en instellingen die mij ondersteund hebben tijdens dit onderzoek. In de eerste plaats gaat mijn dank natuurlijk uit naar mijn promotor, Prof. dr. ir. Frans Lemeire, die mij in dit thesisjaar goed begeleid heeft. Vervolgens wil ik Adviseur-generaal Pieter De Munck (FOD WASO) bedanken om zijn specialisme in de wetgeving van arbeidsongevallen met mij te delen. Ook alle medewerkers van vzw Prevent hoor ik te bedanken en in het bijzonder mevrouw Karla Van den Broek en de heer Marc De Greef, algemeen directeur van vzw Prevent. Voor de contacten met bedrijven dank ik de heer Karel Philips en zijn medewerkers van Provikmo. Tenslotte nog een groot dankwoord aan alle werknemers en bedrijfsleiders van Cumerio en nv Van Cleven om mij de nodige gegevens te verschaffen ter analyse van de arbeidsongevallen.

Om af te sluiten, maar toch erg belangrijk, dank ik mijn ouders. Zij hebben het mogelijk gemaakt dat ik deze studies heb kunnen voltooien.

Lijst van de gebruikte afkortingen

AO	Arbeidsongeval
ASR	Aangifte Sociaal Risico
CPBW	Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk
EDPB	Externe Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk
FAO	Fonds voor Arbeidsongevallen
FARAO	Federaal Actieplan voor de Reductie van Arbeidsongevallen
FOD WASO	Federale Overheidsdienst voor Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg
IDPB	Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk
ILO	International Labour Organisation
MAR	Minimumindeling van een Algemeen Rekeningstelsel
MUOPO	Mens, Uitrusting, Organisatie, Product, Omgeving
TWW	Directie voor Toezicht en Welzijn op het Werk
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers

Samenvatting

Uit recente cijfers van het FAO merken we dat er nog steeds een groeiend aantal ernstige ongevallen gebeurt in België. Hoewel het totaal aantal arbeidsongevallen een dalende trend vertoont, is er toch nog aandacht nodig voor de bestrijding van ernstige arbeidsongevallen.

Dat het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen gewone arbeidsongevallen en ernstige arbeidsongevallen blijkt meer dan eens uit de wetgeving. Wanneer er een ernstig arbeidsongeval is gebeurd, volgt er een andere administratieve procedure dan wanneer er een gewoon arbeidsongeval is gebeurd. Op die manier zorgt men ervoor dat de bevoegde instanties meteen op de hoogte worden gebracht in geval van een ernstig arbeidsongeval. Bij een gewoon arbeidsongeval is deze melding niet zo dringend omdat er niet onmiddellijk een onderzoek moet ingesteld worden. Een gevolg van die administratieve procedure is dat men kan registreren hoeveel en welk soort arbeidsongevallen er per jaar gebeuren. Aan de stijgende trend van deze cijfers wilde Kathleen Van Brempt, toenmalig staatssecretaris voor welzijn op het werk, paal en perk stellen. Zo introduceerde ze in 2004 het FARAO-plan. Uit dit plan blijkt dat meer en betere preventie een belangrijk onderdeel vormt voor het doen dalen van het aantal (ernstige) arbeidsongevallen. Natuurlijk biedt preventie een goede oplossing om het aantal arbeidsongevallen te reduceren, maar we moeten ook in het achterhoofd houden dat enkel de juiste preventie het juiste resultaat kan bewerkstelligen. Van Brempt heeft met haar FARAO-plan zeker een goede aanzet gegeven, maar het zijn de bedrijfsleiders die nu moeten uitmaken welke preventiemaatregelen ze precies moeten toepassen.

Betreffende die preventiemaatregelen is het belangrijk dat bedrijfsleiders goed gefundeerde beslissingen kunnen nemen. Met economische studies als achtergrond is een goed gefundeerde beslissing eentje waar de kosten degelijk zijn afgewogen tegen de baten. De baten van preventie zijn eigenlijk gelijk aan het vermijden van ongevalkosten. Hier rijst nu net het probleem. Uit de literatuurstudie zal blijken dat er heel wat kosten bestaan op het gebied van arbeidsongevallen. Eigenlijk heeft iedere auteur zo een beetje zijn mening over hoe men tegen kosten van arbeidsongevallen moet aankijken. Dit maakt het er voor bedrijfsleiders niet gemakkelijker op. Nergens

kunnen zij een pasklaar antwoord vinden op de vraag "Hoeveel kost dit arbeidsongeval aan mijn bedrijf?". Een bedrijf dat niet weet hoeveel baten het implementeren van preventie oplevert, zal dus ook helemaal niet snel geneigd zijn om preventiemaatregelen te nemen. Om dit pasklaar antwoord te kunnen bieden, is het nodig een middel te ontwikkelen dat gemakkelijk de kostenberekening van een arbeidsongeval toelaat. Het is vzw Prevent die bezig is met de ontwikkeling van zo een middel, namelijk de PreventMatrix. Bij het aanvatten van deze thesis is er al een prototype van deze matrix ontwikkeld. Het is dan ook de bedoeling dat deze thesis enerzijds nagaat of de PreventMatrix bruikbaar is in bedrijven en dat dit onderzoek anderzijds meehelpt aan de optimalisering van de matrix.

Zoals van een matrix kan verwacht worden, vertrekt deze vanuit twee dimensies. De matrix bekijkt een arbeidsongeval zowel vanuit een boekhoudkundig standpunt als vanuit een preventiestandpunt. We krijgen dus te maken met kostensoorten: de boekhoudkundige rekeningen 60 tot en met 63 en met kostendragers: het MUOPO-model. Een erg belangrijk aspect is dat de matrix zo weinig mogelijk met indirecte kosten werkt. Vzw Prevent wil stoppen met kosten voortduren te 'benoemen'. Het is veel belangrijker om een kost zichtbaar te maken, dan te weten of ze direct of indirect is. Vandaar dat de PreventMatrix ook zo weinig mogelijk met indirecte kosten werkt, maar eerder zoveel mogelijk kosten probeert te expliciteren zodat ze zichtbaar worden voor de ondernemer. Met het bestaande prototype van de matrix zullen in twee soorten bedrijven analyses van arbeidsongevallen uitgevoerd worden. Cumerio, een multinational zal vergeleken worden met nv Van Cleven, een KMO. De keuze van deze twee soorten bedrijven is niet louter toeval. Het is natuurlijk de bedoeling om uit te rekenen hoeveel arbeidsongevallen werkelijk kosten aan die bedrijven, maar het is ook de bedoeling om de bruikbaarheid van de PreventMatrix te vergelijken in een multinational ten opzichte van een KMO.

Uit de analyses zal blijken dat de verzekering lang niet alle kosten dekt die met een arbeidsongeval te maken hebben. De PreventMatrix gaat veel dieper in op het arbeidsongeval. De matrix zet aan tot een diepgaande analyse van het ongeval en monetariseert meteen ook alle betrokken feiten door de combinatie met boekhoudkundige rekeningen. Bovendien zal ook blijken dat de ervaring met de matrix anders ligt in een KMO dan in een multinational. Bij Cumerio beschikken ze reeds over een zelf uitgewerkt kostencalculatiesysteem. Zij zien de PreventMatrix dus

eerder als een substituut voor hun bestaande systeem. Bij nv Van Cleven daarentegen heerst nog eerder de filosofie dat de verzekering alles vergoedt. Zij zijn veel minder bezig met het calculeren van kosten van arbeidsongevallen. In de KMO zou er dus eerst nog gesensibiliseerd moeten worden zodat duidelijk wordt dat kostenbeheer van arbeidsongevallen erg belangrijk is.

Ten slotte kunnen we concluderen dat de PreventMatrix erg bruikbaar is in de bedrijfspraktijk en zeker zijn nut kan bewijzen als argument voor preventie. Kosten zijn voortaan zichtbaar voor de bedrijfsleider. De bedrijfsleider weet nu ook precies wat een arbeidsongeval kost aan zijn onderneming. Dit maakt het mogelijk om beslissingen betreffende preventiemaatregelen op meer gefundeerde feiten te baseren. De kosten-batenanalyse die meestal aan een beslissing vooraf gaat wordt nu op de werkelijke feiten gebaseerd. Hierdoor kan het vast en zeker mogelijk zijn dat bedrijven voortaan meer geneigd gaan zijn om preventiemaatregelen te nemen omdat zij nu zwart op wit kunnen afleiden dat preventie voordeliger uitkomt. De preventiemaatregelen die precies moeten genomen worden, kunnen wel niet afgeleid worden uit de matrix zelf. Dat zal moeten blijken uit methodes voor arbeidsongevallenanalyse.

Inhoud

Woord Vooraf

Lijst van de gebruikte afkortingen

Samenvatting

Inleiding	1
Hoofdstuk 1 Probleemstelling en werkwijze.....	3
Hoofdstuk 2 Wettelijke omkadering voor de administratie van arbeidsongevallen 5	
2.1 Wettelijke definitie van een arbeidsongeval	5
2.1.1 Algemene definitie van een arbeidsongeval.....	6
2.1.1 Definitie van een ernstig arbeidsongeval.....	7
2.2 Procedure die voortvloeit uit een arbeidsongeval	8
2.2.1 Arbeidsongevallen in het algemeen	9
2.2.2 Wat als er sprake is van een (zeer) ernstig arbeidsongeval?.	12
2.3 Het Federaal Actieplan voor de Reductie van Arbeidsongevallen	14
2.3.1 Weten om te verbeteren.....	14
2.3.2 Toezien op veiligheid.....	15
2.3.3 Gedeelde verantwoordelijkheid.....	16
2.3.4 Veiligheid op maat	17
2.3.5 Veiligheid in het hoofd en in de vingers	18
Hoofdstuk 3 Kost van een arbeidsongeval	20
3.1 Drie grote 'slachtoffers' van arbeidsongevallen.....	20
3.1.1 Kosten voor het individu.....	20
3.1.2 Kosten voor de onderneming	22
3.1.3 Kosten voor de maatschappij	24
3.1.4 Zicht op de kosten vanuit ondernemingsstandpunt	25
3.2 Verschillende auteurs met verschillende visies op kosten van arbeidsongevallen	26

Hoofdstuk 4	De PreventMatrix: algemene omschrijving	29
4.1	Visie achter de PreventMatrix.....	30
4.2	Eén matrix, twee dimensies	31
4.2.1	De kostensoorten: boekhoudkundige rekeningen.....	31
4.2.2	De kostendragers: het MUOPO-model	32
4.3	Methodologie m.b.t. de praktijkuitvoering	34
4.3.1	Contacten leggen met bedrijven	35
4.3.2	Brief aan de bedrijfsleiders	35
4.3.3	Gesprek in het bedrijf	36
4.3.4	Vragenlijst aan het bedrijf	36
4.3.5	Brainstormen over arbeidsongevallen.....	37
Hoofdstuk 5	De PreventMatrix als kostenmodel	38
5.1	Identificatie en korte beschrijving.....	38
5.2	Kosten van de werktijd	38
5.3	Kosten ophoofden van het arbeidsongeval.....	39
5.3.1	Mens.....	40
5.3.2	Uitrusting	42
5.3.3	Organisatie	42
5.3.4	Product	43
5.3.5	Omgeving.....	43
Hoofdstuk 6	Analyse van enkele arbeidsongevallen; Case studies	45
6.1	Cumerio	45
6.1.1	Gesprek in het bedrijf	45
6.1.2	Omschrijving van het eerste arbeidsongeval	46
6.1.3	Kosten en analyse van het eerste arbeidsongeval	47
6.1.4	Omschrijving van het tweede arbeidsongeval.....	50
6.1.5	Kosten en analyse van het tweede arbeidsongeval.....	50
6.2	nv Van Cleven	53
6.2.1	Gesprek in het bedrijf	53
6.2.2	Omschrijving van het eerste arbeidsongeval	54
6.2.3	Kosten en analyse van het eerste arbeidsongeval	55
6.2.4	Omschrijving van het tweede arbeidsongeval.....	56
6.2.5	Kosten en analyse van het tweede arbeidsongeval.....	57
6.3	Besluit	58

Hoofdstuk 7 Nabeschuwing	62
7.1 Conclusies	62
7.2 Suggesties voor verder onderzoek.....	65

Lijst van de geraadpleegde werken

Lijst van de tabellen

Lijst van de figuren

Bijlage 1	Bijlagen ter bepaling van een (zeer) ernstig arbeidsongeval
Bijlage 2	Aangifteformulier van een arbeidsongeval
Bijlage 3	Ongevallensteekkaart
Bijlage 4	Inhoud van het omstandig verslag
Bijlage 5	Minimumindeling van een Algemeen Rekeningstelsel
Bijlage 6	Brief aan de bedrijfsleiders
Bijlage 7	Vragenlijst aan de bedrijven
Bijlage 8	Powerpointpresentatie PreventMatrix
Bijlage 9	Brainstormen over arbeidsongevallen

Inleiding

Veel te vaak brengen kranten gelijkaardig nieuws als "Arbeider raakt zwaargewond na werkongeval". Dat er wekelijks zulke artikels zijn terug te vinden in de kranten, is niet verwonderlijk. Uit de 'Jaarlijkse statistische tabellen' van het Fonds voor Arbeidsongevallen, hierna FAO (2008) zien we dat er in België gemiddeld iets minder dan 200 000 arbeidsongevallen per jaar gebeuren, waarvan gemiddeld een 200-tal met de dood als gevolg en meer dan 10 000 met een blijvende ongeschiktheid. Het FAO baseert zich hier op gegevens waar zowel de ongevallen op de werkvloer zelf, als het woon-werkverkeer inbegrepen zijn.

De tabel hierna geeft een evolutie weer van het aantal arbeidsongevallen en hun gevolgen, dit in contrast met het tewerkstellingsvolume.

Tabel 1: Evolutie van het aantal arbeidsongevallen in België en hun gevolgen

Jaar	Tewerkstellingsvolume		Arbeidsongevallen		Arbeidsongevallen met TO		Arbeidsongevallen met BO of dodelijk	
	Aantal werknemers	Vershil op index 100	N	Vershil op index 100	N	Vershil op index 100	N	Vershil op index 100
1996	2.186.364	100	196.637	100	101.216	100	11.296	100
1997	2.162.192	99	197.520	100	97.574	96	12.842	114
1998	2.193.999	100	202.274	103	103.262	102	12.396	110
1999	2.223.747	102	199.715	102	102.345	101	12.597	112
2000	2.301.922	105	209.508	107	108.409	107	13.267	117
2001	2.364.848	108	203.171	103	110.294	109	13.869	123
2002	2.353.040	108	184.252	94	96.385	95	11.831	105
2003	2.384.295	109	170.853	87	85.823	85	12.729	113
2004	2.418.743	111	165.472	84	82.559	82	11.873	105
2005	2.468.485	113	160.662	82	79.788	79	14.208	126
2006	2.507.803	115	164.591	84	82.400	81	13.259	117

Bron: FAO. (2008). Jaarlijkse Statistische Tabellen

Als we het totaal aantal arbeidsongevallen beschouwen, merken we een gunstige evolutie. De voorbije tien jaren, is het aantal arbeidsongevallen met 16% gedaald. Dit zal misschien deels te danken zijn aan de invoering van de Welzijnswet van 4 augustus 1996 die tot doel heeft de herhaling van gelijkaardige ongevallen te voorkomen. Minder gunstig en misschien zelfs schokkend, is dat het aantal arbeidsongevallen met tijdelijke ongeschiktheid (TO) deze daling in arbeidsongevallen

veroorzaakt heeft. Het is namelijk zo dat de ernstige arbeidsongevallen, deze met blijvende ongeschiktheid (BO) of dodelijke afloop, over de periode 1996-2006 zijn toegenomen! Hieruit blijkt dat preventie zich toch nog niet volledig ingeburgerd heeft in de bedrijfswereld.

Dat preventie zo moeilijk ingang vindt in het bedrijfsleven is deels te wijten aan de kosten die hieraan verbonden zijn. Bedrijven moeten investeren in tijd, mensen en kapitaal om hun preventiebeleid uit te bouwen. Nu, men kan toch stellen dat eens bedrijven merken hoeveel baten zulke preventieve maatregelen opleveren, zij veel meer geneigd zullen zijn dit beleid te implementeren. Daar knelt nu net het schoentje. Bedrijven hebben het enorm moeilijk met het bepalen van de baten die preventie opleveren. Om uit te rekenen wat de implementatie van zo een preventiebeleid kost, hebben bedrijven weinig of geen problemen. Het is net de schade van arbeidsongevallen die hiermee beperkt wordt, de baat, die veel moeilijker te berekenen is. Vaak worden de verwachte kosten van ongevallen verkeerd ingeschat. Bovendien worden arbeidsongevallen in grote delen vergoed door ons socialezekerheidsstelsel. Hierdoor treden heel wat externe kosten op waardoor bedrijven de werkelijke kostprijs van een ongeval niet kennen. Na een korte zoektocht op het internet werd meteen duidelijk dat er heel wat studies bestaan rond kostberekening van arbeidsongevallen, maar steeds op een vrij globaal niveau; het macroniveau zeg maar. Nergens was er een hulpmiddel voor bedrijven te vinden dat aan hen concreet kon zeggen hoeveel een bepaald arbeidsongeval zou kosten.

Hierdoor wordt dan ook meteen de toon gezet. Waarom zouden bedrijven buiten wettelijke verplichtingen of eisen van grote klanten nog meer in preventie voorzien als ze niet eens weten wat de baten zijn voor het bedrijf? Wie geeft er graag geld uit aan iets waarvan men niet zeker weet of er een opbrengst uit zal voortvloeien. Dit doen in principe enkel gokkers en dat is naar mijn mening geen optimale manier om een bedrijf te leiden.

In samenwerking met vzw Prevent, wil ik met deze thesis meewerken aan een hulpmiddel dat bedrijven in staat stelt te berekenen hoeveel arbeidsongevallen kosten op bedrijfsniveau en om zo een gevolg te geven aan de implementatie van preventie.

Hoofdstuk 1 Probleemstelling en werkwijze

De hoofdmoot van deze thesis zal gericht zijn op de studie van kosten van arbeidsongevallen. Na een gesprek met Marc De Greef, algemeen directeur bij vzw Prevent, is beslist dat de PreventMatrix het hulpmiddel zal worden voor de uitwerking van deze studie. Op dit moment kent de PreventMatrix nog maar een pril bestaan. Het basisidee is ontwikkeld en de uitwerking van de matrix zelf is achter de rug. Verder is het nu de bedoeling om de PreventMatrix als een project te zien. Met dat project wil men een handleiding uitwerken voor bedrijven die in de toekomst de PreventMatrix zullen gebruiken. Eveneens is het de bedoeling om van de PreventMatrix een softwaretool te maken die in bedrijven kan gebruikt worden voor de kostenberekening van arbeidsongevallen.

Met deze thesis wil ik graag meewerken aan dit project rond de PreventMatrix. Om te achterhalen hoe bedrijven omgaan met kostencalculatie, zal ik enkele case studies uitvoeren in bedrijven. Op deze manier kunnen we proberen om de matrix zo goed mogelijk te laten inspelen op de noden van de bedrijfswereld. Anderzijds is het ook de bedoeling om bedrijven te sensibiliseren deze matrix in de toekomst toe te passen. Het is de bedoeling om bedrijven aan te tonen dat preventie(beleid) en kosten van arbeidsongevallen twee nauw samenhangende delen zijn.

De centrale onderzoeksvraag van deze thesis luidt als volgt:

“Stelt de PreventMatrix bedrijven in staat om kosten van arbeidsongevallen op een simpele manier te berekenen?”

De centrale onderzoeksvraag zal ondersteund worden door volgende deelvragen:

- Hoe wordt een arbeidsongeval omschreven in de wetgeving?
- Wat verstaat men in de literatuur precies onder kosten van arbeidsongevallen?
- Hoe ziet de PreventMatrix eruit?
- Wat is de visie achter de PreventMatrix?
- Wat is het voordeel om via twee dimensies aan kostenberekening te doen?

- Wat is de inhoud van het MUOPO-model?
- Kan het gebruik van de boekhoudkundige rekeningen het inzicht in de kost van arbeidsongevallen vergemakkelijken?
- Wat is de kost van een aantal arbeidsongevallen?
- Kan het de matrix bijdragen tot implementatie van meer of betere preventie?
- Wordt de PreventMatrix in kleine bedrijven anders ervaren dan in grote bedrijven?
- Is er een verschil in de meerwaarde die de PreventMatrix biedt in kleine ten opzichte van grote bedrijven?

Alvorens werkelijk in het project te stappen, zullen we eerst de wetgeving rond arbeidsongevallen omschrijven. We gaan in grote lijnen na wat een arbeidsongeval precies is en hoe het moet worden aangegeven aan de federale instanties.

Vervolgens zullen we een korte literatuurstudie uitvoeren betreffende de kosten van arbeidsongevallen. Hiermee zullen we een duidelijker beeld proberen te scheppen van de verschillende invalshoeken op kosten van arbeidsongevallen en kosten in het algemeen.

Hierna gaan we van start met een gedetailleerde omschrijving van de PreventMatrix zelf. We lichten de twee dimensies toe waar de PreventMatrix op steunt. Enerzijds zijn dit kostenrekeningen uit de boekhouding en anderzijds het MUOPO-model. Ook zal er theoretisch onderzoek verricht worden naar onzekerheden, die momenteel nog heersen in de ontwikkeling van de PreventMatrix.

In een volgend onderdeel zullen er case studies gebeuren bij bedrijven om eventuele hiaten op te zoeken in het bestaande concept van de PreventMatrix. Via deze case studies kunnen we dan ineens een kostenraming maken van een aantal arbeidsongevallen en nagaan hoe de matrix ervaren wordt in de bedrijven.

Als laatste zullen we nog een korte bedenking uiteenzetten over de toepasbaarheid van de PreventMatrix. Eveneens zal ik enkele aanleunende onderwerpen vermelden die in de toekomst voor verder onderzoek zouden kunnen dienen.

Hoofdstuk 2 De wettelijke omkadering voor de administratie van arbeidsongevallen

De basis van de wetgeving op arbeidsongevallen berust op de wet van 10/04/1971 m.n. de 'Arbeidsongevallenwet'. Natuurlijk zijn er tussen 1971 en heden heel wat wijzigingen en aanvullingen aan deze wet gebeurd. Recent zijn er zelfs nog heel wat wijzigingen aangebracht aan de arbeidsongevallenwetgeving. Kathleen Van Brempt, toenmalig staatssecretaris voor welzijn op het werk, ontwikkelde in 2004 het FARAO-plan: het Federaal Actieplan voor de Reductie van Arbeidsongevallen. De wijzigingen die gebeurd zijn door invoering van het FARAO-plan worden in een latere paragraaf besproken.

Systematisch zullen we hier aan de hand van de (gewijzigde) wetgeving overlopen hoe een (ernstig) arbeidsongeval precies gedefinieerd wordt. Eveneens zullen we nagaan wat de procedures zijn ter aangifte van een arbeidsongeval.

2.1 Wettelijke definitie van een arbeidsongeval

Alvorens dieper in te gaan op deze wet, vragen we ons af op wie ze van toepassing is. Het FAO meldt dat iedereen die onderworpen is aan de Belgische sociale zekerheid zich eveneens te houden heeft aan de Arbeidsongevallenwet. In principe is dit synoniem aan iedereen die verbonden is volgens een arbeidsovereenkomst. Het FAO merkt wel op dat de arbeidsovereenkomst niet noodzakelijk geschreven dient te zijn. Zodra er bezoldigde arbeid wordt verricht onder toezicht van een werkgever, is er sprake van een al dan niet geschreven arbeidsovereenkomst. (Toepassingsgebied van de verzekeringsplicht voor arbeidsongevallen, 2007)

2.1.1 Algemene definitie van een arbeidsongeval

Volgens de Arbeidsongevallenwet (10/04/1971) spreken we van een arbeidsongeval als het ongeval

- zich voordoet **tijdens en door de uitvoering van de arbeidsovereenkomst**
- zich heeft voorgedaan door een **plotselinge gebeurtenis**
- een **letsel** heeft veroorzaakt

Als aan deze voorwaarden cumulatief voldaan is, kan men spreken van een arbeidsongeval. We moeten wel duidelijk voor ogen houden dat de werknemer niet zelf de oorzaak mag zijn van het ongeval. Het ongeval moet veroorzaakt zijn door een plotselinge gebeurtenis en niet door de toestand van de getroffene zelf. Wanneer achteraf blijkt dat de werknemer het ongeval opzettelijk veroorzaakt heeft, is de Arbeidsongevallenwet dus niet van toepassing.

Ook arbeidsongevallen op de weg vallen binnen de bepalingen van de Arbeidsongevallenwet (art. 8). Met arbeidsongevallen op de weg bedoelt men de ongevallen die zouden kunnen gebeuren wanneer men het normale traject aflegt om vanuit zijn woonplaats de werkplaats te bereiken en vice versa. Een moeilijkheid die zeker om verduidelijking vraagt voor bijvoorbeeld vrachtwagen- en buschauffeurs. Hun werkplek is namelijk 'op de weg'. Wanneer zij tijdens de werkuren een ongeval krijgen met hun voertuig, hebben zij dus wel degelijk een ongeval op de werkvloer gekregen. Het betreft dan geen arbeidsongeval op de weg omdat zij niet op weg waren van hun woonplaats naar de werkplek of omgekeerd. (Berghs et al., 2006)

Het onderscheid tussen arbeidsongevallen op de weg en op de werkvloer werd zéér belangrijk bij de invoering van art. 94 bis e.v. van de Welzijnswet van 04/08/1996. Deze wet heeft tot doel om het aantal arbeidsongevallen te beperken. Bovendien wil ze ook de herhaling van soortgelijke arbeidsongevallen tegengaan. Deze Welzijnswet handelt enkel over arbeidsongevallen op de werkvloer. Vandaar dat het onderscheid zo belangrijk is, want in tegenstelling tot de Arbeidsongevallenwet houdt deze wet geen rekening met de ongevallen op weg van en naar het werk.

2.1.2 Definitie van een ernstig arbeidsongeval

In artikel 94bis van de Welzijnswet spit men ook de term arbeidsongeval verder uit. Men definieert hier de term ernstig arbeidsongeval als

- een ongeval dat zich voordoet **op de arbeidsplaats zelf**
- en waarvoor een **grondig specifiek onderzoek** nodig is omwille van de ernst
- om zo **preventiemaatregelen** te treffen die herhaling moeten vermijden.

Deze bepalingen gelden cumulatief met de algemene definitie van een arbeidsongeval.

Het geconsolideerde KB van 27/03/1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk vermeldt in haar bijlage de criteria die bepalen of een grondig specifiek onderzoek vereist is of niet. Dit zijn dus eveneens de criteria die bepalen of het al dan niet om een ernstig arbeidsongeval gaat. Deze criteria vindt u terug in bijlage 1.

In artikel 26 § 4 van datzelfde koninklijk besluit lezen we:

*Als een **ernstig arbeidsongeval** in de zin van artikel 94bis, 1°, van de wet wordt beschouwd:*

1° een arbeidsongeval dat aanleiding heeft gegeven tot de dood;

2° een arbeidsongeval waarvan het gebeuren in direct verband staat met een gebeurtenis die afwijkt van de normale uitvoering van het werk en die voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage I van dit besluit, of met het voorwerp dat bij het ongeval betrokken is en dat voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage II van dit besluit, en dat aanleiding heeft gegeven tot:

a) hetzij een blijvend letsel;

b) hetzij een tijdelijk letsel dat voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage III van dit besluit.

Hieruit kunnen we dus nogmaals afleiden dat de criteria opgenomen in bijlage 1 onontbeerlijk zijn om een ernstig arbeidsongeval te kunnen evalueren.

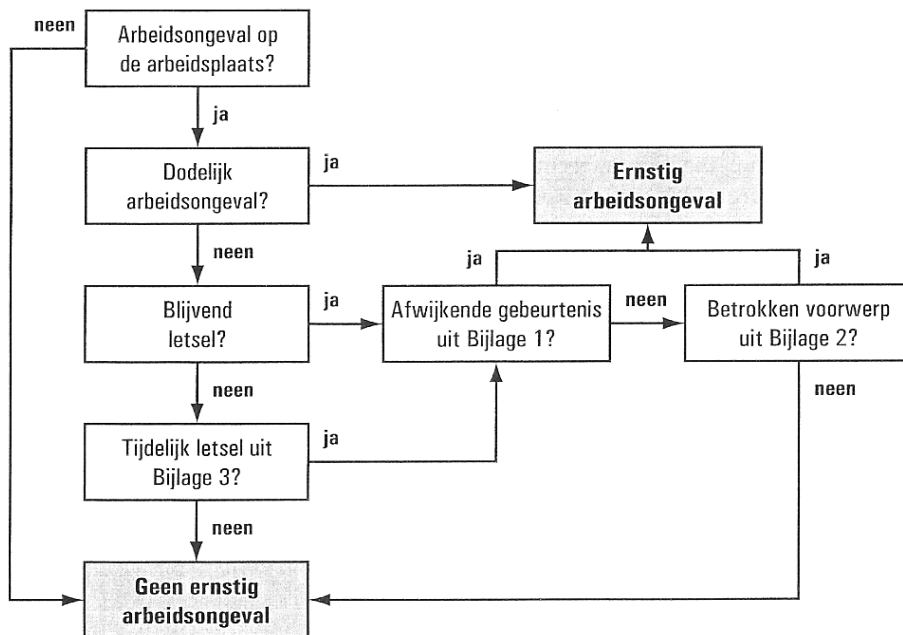
2.2 Procedure die voortvloeit uit een arbeidsongeval

De administratie van een arbeidsongeval bestaat in principe uit drie delen. Enerzijds zal de werkgever een aangifte doen van het ongeval, maar anderzijds heeft hij ook nog een meldingsplicht. Daarbij komt dan nog het onderzoek naar de omstandigheden van het ongeval.

Belangrijk is dat wanneer er zich een arbeidsongeval heeft voorgedaan, men nagaat of het aan de criteria van een ernstig arbeidsongeval voldoet. Indien we te maken krijgen met een ernstig arbeidsongeval, zal dit namelijk de modaliteiten voor de melding en het onderzoek van het ongeval beïnvloeden.

Volgende determinatietabel (Dumortier, 2005) is een handig hulpmiddel in de beslissing omtrent een ernstig arbeidsongeval.

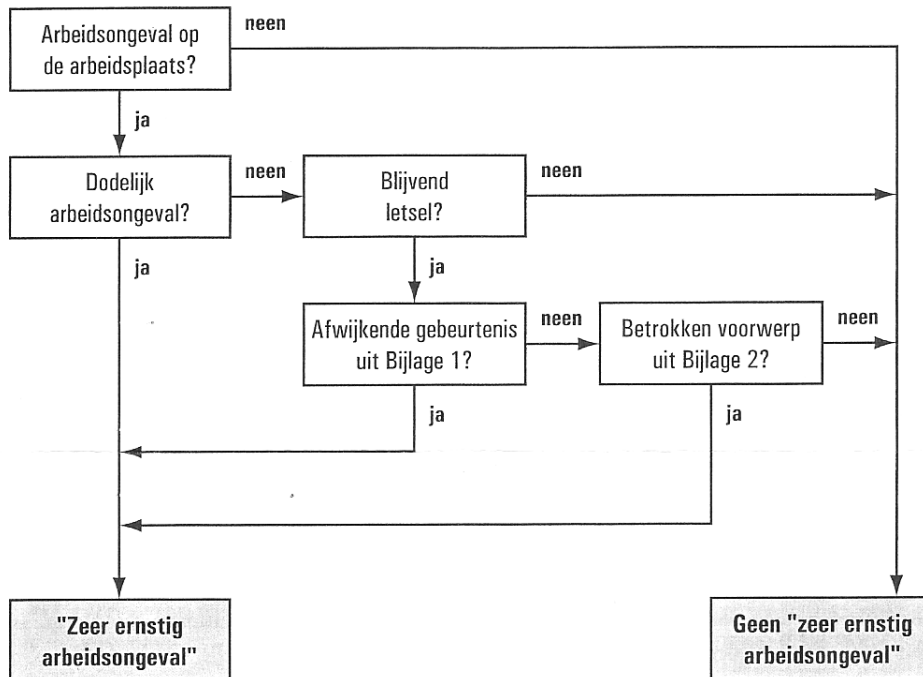
Figuur 1: Determinatietabel ernstig arbeidsongeval

Bron: Dumortier J.L. (2005). *Arbidsongevallenwetgeving: Wat is er veranderd?* Preventie & Bescherming, p. 22

Vervolgens heeft Dumortier (2005) dit schema nog meer verfijnd, met name een onderscheid tussen ernstige en zeer ernstige arbeidsongevallen.

Figuur 2: Determinatietabel zeer ernstig arbeidsongeval

Bron: Dumortier J.L. (2005). *Arbidsongevallenwetgeving: Wat is er veranderd?* Preventie & Bescherming, p. 23

2.2.1 Arbidsongevallen in het algemeen

Aangifte

Algemeen gesteld moet er bij de verzekeringsmaatschappij een aangifte gebeuren van alle arbeidsongevallen en dit binnen een termijn van acht dagen na de dag van het ongeval. (KB 12/03/2003 tot vaststelling van de wijze en van de termijn van aangifte van een arbeidsongeval). Het is de taak van de werkgever om ervoor te zorgen dat deze aangifte gebeurd is. Uitzondering op deze regel is de collectieve aangifte. Een werkgever kan ervoor kiezen om tien dagen na het einde van elk kwartaal een collectieve aangifte te doen van alle arbeidsongevallen. Berghs et al. (2006) merken wel op dat deze uitzondering slechts gangbaar is indien het gaat over lichte ongevallen (lees: het slachtoffer kreeg enkel verzorging toegediend binnen de medische dienst van het bedrijf), of voor bedrijven die verplicht zijn een ondernemingsraad te kiezen.

Een werkgever die van plan is een collectieve aangifte te doen, dient dit vooraf te laten weten aan de inspectiedienst van het FAO.

Iedere werkgever is verplicht zijn werknemers te verzekeren tegen het risico van arbeidsongevallen. Het is de taak van het FAO om te controleren of iedere werkgever zich verzekerd heeft tegen arbeidsongevallen. Indien de werkgever geen verzekering heeft afgesloten, dient hij bij het FAO een aangifte te doen van het arbeidsongeval. Het FAO zal de werkgever dan een ambtshalve aansluiting aanrekenen die geldt als een soort boete voor het niet verzekerd zijn. Dit wordt procentueel berekend conform het aantal maanden dat de werkgever niet verzekerd was (De ongevallenaangifte, 2007). Nadat de werkgever het ongeval heeft aangegeven aan zijn verzekeringsonderneming, moet hij alleen nog zo snel mogelijk het medisch attest overmaken aan de verzekeringsonderneming. Dit medisch attest zal opgemaakt worden door de behandelende geneesheer en via de dienst voor preventie op werk aan de verzekeringsonderneming overgemaakt worden. De verzekeringsonderneming zorgt er zelf voor dat alle ongevallen doorgegeven worden aan het FAO. Het FAO zorgt op haar beurt ervoor dat de gegevens toekomen bij de Algemene Directie Toezicht Welzijn op het Werk (TWW), de interne dienst voor preventie en bescherming op het werk (IDPW) en aan Eurostat (Berghs et al., 2006 & KB 24/02/2005, art 17, 2°). Men heeft gepland dat in 2008 het FAO deze gegevens ook zou doorspelen aan de externe dienst voor preventie en bescherming op het werk (EDPW). Een modelformulier voor de aangifte van een arbeidsongeval is terug te vinden in bijlage 2.

Sinds enkele jaren is het mogelijk om een elektronische aangifte te doen van arbeidsongevallen (cf. FARAO-plan). Via een portaalsite van de Sociale Zekerheid kan men als werkgever een elektronische ASR (Aangifte Sociaal Risico) doen. Dit heeft als voordeel dat men gebruik kan maken van een vereenvoudigde aangifte indien de werknemer minder dan vier dagen arbeidsongeschikt is. Verder geven Berghs et al. (2006) nog aan dat deze vereenvoudigde aangifte niet verplicht is. De werkgever kan naar eigen wens nog steeds een gewone aangifte doen.

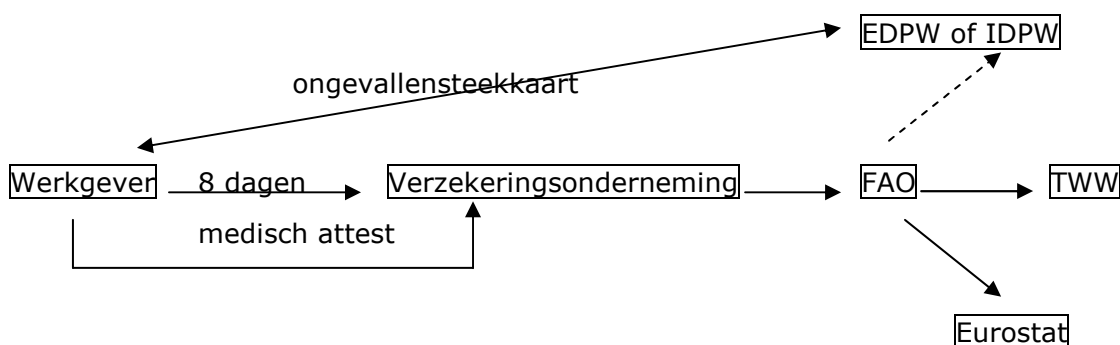
Melding

De rechtstreekse meldingsverplichting is enkel bij ernstige en zeer ernstige arbeidsongevallen. Dit wordt uitvoerig in de paragraaf over ernstige arbeidsongevallen besproken.

Onderzoek

De ongevallensteekkaart is een laatste belangrijk aspect in de procedure van een arbeidsongeval. Elk arbeidsongeval dat in een bedrijf gebeurt waardoor de werknemer minstens vier dagen arbeidsongeschikt is, dient gearhiveerd te worden via een arbeidsongevallensteekkaart. Dit zijn dus de ongevallen waarvoor geen vereenvoudigde elektronische aangifte toegelaten is alsook de ongevallen die niet onder de noemer 'ernstige arbeidsongevallen' vallen. Het is de taak van dienst voor preventie en bescherming op het werk om deze arbeidsongevallensteekkaart op te maken. In sommige gevallen, als alle nodige gegevens vermeld zijn, mag het formulier tot aangifte van het arbeidsongeval deze steekkaart vervangen (Arbeidsongevallen, z.d.). De gegevens die vermeld moeten worden op dergelijke steekkaart zijn terug te vinden in het geconsolideerde KB 27/03/1998 betreffende de Interne Dienst voor preventie en bescherming op het Werk (zie bijlage 3). De werkgever is verplicht om dergelijke steekkaarten ten minste tien jaar bij te houden. Indien de interne dienst voor preventie en bescherming op het werk niet belast is met het medisch toezicht, moet de werkgever ook nog een kopie van deze ongevallensteekkaart overmaken aan de externe dienst voor preventie en bescherming (KB 27/03/1998, art. 28)

Schematisch kunnen we de algemene procedure van een arbeidsongeval als volgt voorstellen:

2.2.2 Wat als er sprake is van een (zeer) ernstig arbeidsongeval?

De algemene richtlijnen hierboven beschreven gelden uiteraard ook voor een ernstig arbeidsongeval. Toch moeten we voorzichtig zijn met deze uitspraak, want er zijn heel wat reglementeringen die de procedure van een ernstig arbeidsongeval iets complexer maken.

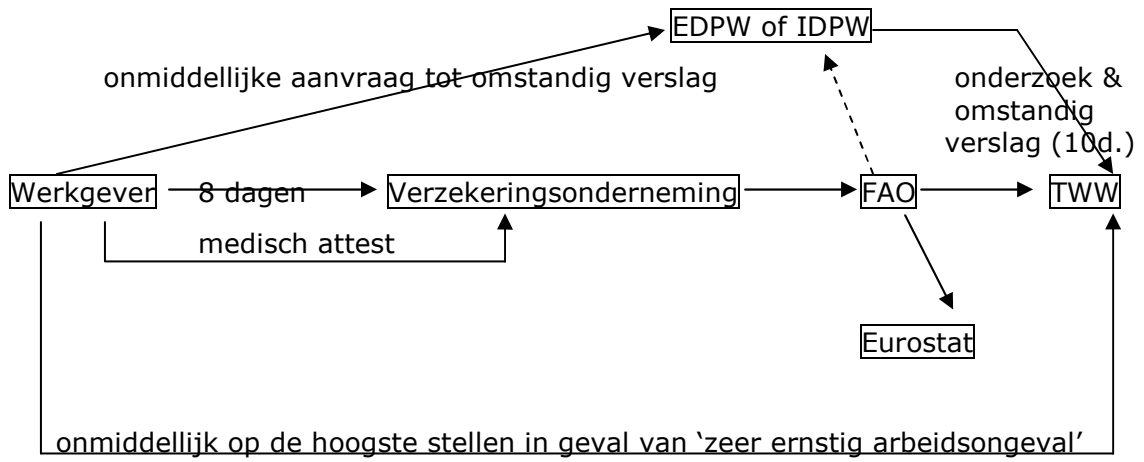
Melding

Indien we te maken hebben met een arbeidsongeval dat de dood tot gevolg heeft, of waar een blijvend letsel blijft bestaan waarbij een afwijkende gebeurtenis uit Bijlage I of een betrokken voorwerk uit Bijlage II de oorzaak van zijn, dient dit onmiddellijk gemeld te worden aan de dienst TWW van het FOD WASO (KB 27/03/1998, art 27). In geval van deze onmiddellijke melding spreekt Dumortier (2005) over een "zeer ernstig arbeidsongeval" hoewel dit in de wettekst niet zo vernoemd wordt.

Onderzoek

In geval van een (zeer) ernstig arbeidsongeval dient de werkgever zijn bevoegde dienst voor preventie en bescherming op het werk onmiddellijk een onderzoek te laten uitvoeren. Binnen die tien dagen dient hiervan een omstandig verslag de dienst TWW te bereiken (Arbeidsongevallen, z.d.). Meestal gebeurt dit via de werkgever. De bepalingen betreffende de inhoud van dergelijk omstandig verslag zijn terug te vinden in artikel 26 van het geconsolideerde KB 27/03/1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk (bijlage 4).

Schematisch ziet de procedure van een (zeer) ernstig arbeidsongeval er als volgt uit:

2.3 Het Federaal Actieplan voor de Reductie van Arbeidsongevallen

Dat we momenteel over een zeer gewijzigde wetgeving betreffende arbeidsongevallen beschikken, is deels door het toedoen van het FARAO-plan. In 2004 voerde Kathleen Van Brempt, toenmalig staatssecretaris voor welzijn op het werk, dit plan in. Hiermee wilde zij het stijgend aantal ernstige arbeidsongevallen terugbrengen naar een dalend niveau.

Het FARAO-plan bestaat uit vijf pijlers of kerngedachten.

1. Weten om te verbeteren
2. Toezien op veiligheid
3. Gedeelde Verantwoordelijkheid
4. Veiligheid op maat
5. Veiligheid in het hoofd en in de vingers

2.3.1 Weten om te verbeteren

Minder en eenvoudigere regelgeving

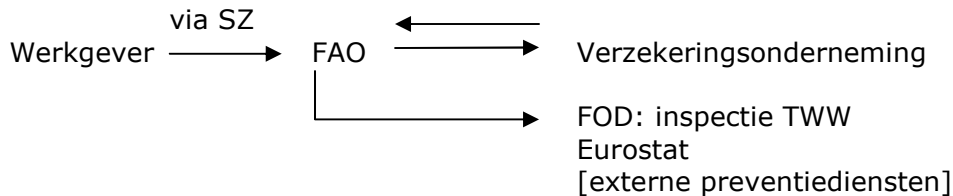
Voor de invoering van het FARAO-plan, bestonden er een vijftiental KB's en twee wetteksten met de verplichtingen tot aangifte van een arbeidsongeval. Dit was totaal onoverzichtelijk voor de werknemer. FARAO heeft ervoor gezorgd dat de procedure tot aangifte van een arbeidsongeval overzichtelijk terug te vinden is in één enkel KB namelijk het koninklijk besluit van 24/02/2005 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van de ernstige arbeidsongevallen en vereenvoudiging van de arbeidsongevallenaangiften. Uiteraard kan men in de geconsolideerde KB's van voorheen ook deze wijzigingen terugvinden.

Eén elektronische aangifte vanaf 01/01/2006

Met E-government wil het FARAO-plan een einde stellen aan de papierberg die de werkgever moet verwerken bij een arbeidsongeval. Via het portaal van de Sociale Zekerheid is er dus nu ook de kans om één enkele aangifte te doen van het arbeidsongeval. Deze gegevens worden in het beheer van een centrale gegevensbank gesteld en alle betrokken diensten kunnen hieruit de gegevens oproepen die zij nodig hebben. Let wel: het is niet verplicht de aangifte elektronisch in te dienen. Wie het wil,

kan nog steeds op de traditionele manier een 'papieren' aangifte doen van arbeidsongevallen.

Figuur 3: Elektronische aangifte arbeidsongevallen

Bron: Van Brempt, K. (2004), *FARAO*, p. 2

Structureel onderzoek

FARAO stuurt erop aan om een gefundeerd beleid te voeren op basis van statistische evaluatie van bestaande gegevens, diepteanalyses en wetenschappelijk onderzoek. Dit beleid heeft zijn uiting gevonden in de geconsolideerde Welzijnswet van 04/08/1996, meerbepaald in artikel 94 e.v.

2.3.2 Toezien op veiligheid

FARAO-meter

Indien we preventie willen verbeteren en bijsturen, moeten er ook degelijke meetinstrumenten voorhanden zijn om onze vooruitgang te controleren. Zo luidde destijds de redenering van Van Brempt. Hierbij voerde ze met het FARAO-plan twee meetindexen in:

- Industriële Arbeidsongevallen Index (IAI); het aantal arbeidsongevallen die in de industriële omgeving gebeuren en waarvan industriële activiteiten de oorzaak zijn.
- Preventie-Index (PI); deze index controleert belangrijke items die op de werkvloer aanwezig dienen te zijn voor een goede naleving van het preventiebeleid. Inspecteurs kennen per item een score toe tussen 0 (niet-naleving) en 4 (voorbeeld van goede praktijk) en stellen zo de PI op voor een bedrijf.

Deze indexen zijn reeds opvraagbaar via het FAO, maar zijn nog niet operationeel. Er is momenteel nog veel onderzoek bezig rond deze twee meetinstrumenten.

Meer en betere inspectie

Om ervoor te zorgen dat de wetgeving ook nageleefd wordt, zorgde FARAO voor de invoering van meer controles. Het team van inspecteurs werd uitgebreid en ook veel gericht ingezet.

Financiële stimuli

Dit sluit nauw aan bij het vorige punt. Wanneer er controle uitgevoerd wordt, zullen bedrijven die het goed doen beloond worden en bedrijven die 'er met de pet naar gooien' bestraft worden door middel van financiële beloningen of boetes. Tijdens de ministerraad van 15/09/2006 werd een bonus malus voor verzekeringspremies goedgekeurd voor alle ondernemingen. Initiator was Minister Peter Vanvelthoven. (Provikmo, 2007)

2.3.3 Gedeelde Verantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid van de opdrachtgevende lijn

Uitbesteding, onderaannemerschap en ad-interim zijn tegenwoordig veelgebruikte werkvormen. Hieruit volgt dat op één werkvloer werknemers tewerkgesteld zijn van meerdere bedrijven, waardoor het moeilijk is om te bepalen wie nu verantwoordelijk is voor de veiligheid van de werknemers. Om dit struikelblok te vermijden heeft FARAO de 'objectieve verantwoordelijkheid voor de opdrachtgevende lijn' ingevoerd. Iedereen die een verantwoordelijkheid draagt betreffende werken die aan de gang zijn, draagt eveneens de verantwoordelijkheid op gebied van preventie en veiligheid. Dit kan zowel verzekeringstechnisch als strafrechtelijk. FARAO wil ook zorgen dat iedereen een soort van "morele verplichting" heeft tot het melden van onveilige arbeidsomstandigheden. Dit gevoel wil Van Brempt aanwakkeren met behulp van aangepaste opleidingen voor werkgevers, werknemers, e.d.

De rol van de preventieadviseur

Om ervoor te zorgen dat de preventieadviseur een belangrijk figuur wordt op de werkvloer, heeft FARAO een aantal regels ingevoerd. De preventieadviseur zal minder geconfronteerd worden met papierwerk, waardoor hij zich meer op de werkvloer kan begeven. Eveneens zal de opleiding tot preventieadviseur een stevigere erkenning krijgen. Regelmatige bijscholing wordt dus ook een must. Hierbij komt ook dat de

taken van de interne en externe diensten voor preventie en bescherming op het werk duidelijker omschreven worden, zodat de preventieadviseur ook heel duidelijk weet wat van wie verwacht wordt.

Beter onderzoek van ernstige arbeidsongevallen

Normaal gesproken dienen alle arbeidsongevallen intern onderzocht te worden. Vóór FARAO waren er heel wat pijnpunten waardoor dit onderzoek meestal niet of slecht gebeurde: (FARAO, p. 5)

- onvoldoende aandacht vanuit de hiërarchische lijn
- door bijvoorbeeld gebrek aan know how bij de interne preventiedienst, komen de onderliggende oorzaken van een arbeidsongeval niet altijd aan het licht
- onvoldoende expertise bij de leden van de comités voor preventie en bescherming op het werk
- het ontbreekt de controlerende overheid ook vaak aan interesse en opvolging

Door FARAO is er de invoering gekomen van de verplichting tot onderzoek van ernstige arbeidsongevallen en een betere omschrijving wat van wie verwacht wordt tijdens dergelijk onderzoek (cf. art 94 e.v. van geconsolideerde Welzijnswet 04/08/1996).

2.3.4 Veiligheid op maat

Sectorale aanpak

Omdat sectoren zo verschillend zijn, worden paritaire comités gevraagd preventiecharters uit te werken voor de betreffende sector. Eveneens beoogt FARAO met deze aanpak om bedrijven die het goed doen in een bepaalde sector als 'modelonderneming' te laten fungeren. Deze 'modelondernemingen' zouden de kar moeten trekken voor een goed preventiebeleid in gelijkaardige ondernemingen. Er zijn voor dit project heel wat initiatieven geweest, maar uiteindelijk is er geen echte verandering bewerkstelligd.

Inspanningen in de bouwsector

Omdat de bouwsector een zwaar knelpunt vormt zullen in deze sector extra inspanningen verricht worden betreffende de sectorale aanpak. De bouwsector zal als een soort voorbeeld voor de andere sectoren dienen. Naast heel wat onderhandelingen, heeft men in deze sector ook al wat charters afgesloten betreffende de veiligheid.

Arbeidsongevallen op de weg

Verkeersveiligheid speelt ook een rol in de professionele omgeving. Woonwerkverkeer en beroepsmatig verkeer worden ook beïnvloed door een slechte verkeersveiligheid. FARAO wil meer en beter overleg met de bevoegde instanties voor verkeer om in te spelen op deze veiligheid. We moeten opmerken dat dit geen federale bevoegdheid is, maar een Vlaamse. Dit neemt niet weg dat hier aandachtspunten rond gemaakt zijn, maar de uitvoering dient op Vlaams niveau te gebeuren.

2.3.5 Veiligheid in het hoofd en in de vingers

Opleiding van nieuwe werknemers en werkgevers

Met deze maatregel wil FARAO het besef van veiligheid reeds integreren in de opleiding van jonge bedrijfsmanagers, architecten, ingenieurs e.d.. Door middel van bijscholing wil men het tekort van deze noties opvangen bij de reeds bestaande managers, architecten, e.a.. Een herziening van het leerplan heeft 'veiligheid op het werk' geïntegreerd in het lessenpakket van studenten. Voor werkgevers is er nog steeds geen verandering op gebied van opleiding.

Kenniscentrum voor veiligheid

Er wordt een centrale gegevensbank opgericht waarin alle informatie omtrent veiligheid e.d. verzameld wordt. Anderzijds wil men werken aan de modelwerkplaats en de promotieactiviteiten van de overheid. Als deze beter tot zijn recht komen, zal de boodschap ook beter overkomen bij de betrokken personen. Dergelijke modelwerkplaatsen zijn aanwezig bij de FOD WASO in Brussel, maar een ander voorbeeld is te vinden in het PVI Antwerpen.

Uit deze beknopte samenvatting van het FARAo-plan (Van Brempt, 2004 & PreventFocus, 2004 en 2005) kunnen we dus afleiden dat er heel wat verandering bewerkstelligd is met dit plan. Niet alleen in de wetgeving, maar ook in het algemene systeem van arbeidsveiligheid. De actuele stand van zaken komt voort uit een gesprek met Pieter De Munck, Adviseur-generaal FOD WASO.

Hoofdstuk 3 Kost van een arbeidsongeval

Dat er heel wat kosten verbonden zijn aan arbeidsongevallen is geen nieuw fenomeen. Dit merken we op aan de vele studies die reeds verricht zijn rond kosten van arbeidsongevallen. Wat eveneens opmerkzaam is, is dat de auteurs van al deze studies er ook zeer uiteenlopende visies op nahouden rond de definitie van deze kosten. Een uiteenzetting van de verschillende invalshoeken is dus aangewezen.

3.1 Drie grote 'slachtoffers' van arbeidsongevallen

Waar alle auteurs het over eens zijn, is dat er drie betrokkenen zijn bij het gebeuren van een arbeidsongeval. Zowel het slachtoffer en zijn familie, het bedrijf als de gehele samenleving komen in aanraking met de gevolgen van een arbeidsongeval. Algemeen kunnen we dus stellen dat er kosten zijn voor het individu, de onderneming en de maatschappij.

Deze visie staven De Greef en Mossink (2002) met een zeer uitgebreide inventarisatie van de kosten die bestaan voor het individu, de onderneming en de maatschappij.

3.1.1 Kosten voor het individu

Deze kosten vormen meteen een zware dobber. Het is heel erg moeilijk om voor een werknemer de gevolgen van een arbeidsongeval uit te drukken in geldeenheden. Als we nog maar nadenken over de waarde van iemands leven, is het al bij al onmogelijk om hierop een cijfer te plakken. Hoe druk je 'pijn lijden' uit in monetaire termen? Er bestaan technieken zoals 'bereidheid tot betalen' om benaderingen te maken, maar deze geven volgens De Greef en Mossink (2002) geen betrouwbare resultaten. Uiteraard is het onmogelijk om een exhaustieve opsomming te geven van de kosten, maar onderstaande tabel geeft reeds een zeer uitgebreide lijst.

Tabel 2: Kosten voor het individu

Variabele	Beschrijving	Waardebepaling
Gezondheid	Hospitalisatie (ligdagen) Andere medische zorg, zoals ambulante behandelingen, geneesmiddelen. Permanente arbeidsongeschiktheid (aantal, leeftijd van de patiënt) Niet-medische (bijv. beroeps-) herintegratie, aanpassingen van het huis	Uitgaven voor gezondheidszorg die noch door de verzekering noch door de werkgever worden vergoed
Kwaliteit van het leven	Levensverwachting, gezonde levensverwachting Quality adjusted life years (QALY) Disability adjusted life years (DALY)	Bereidheid tot aanvaarden, bereidheid tot betalen Bedrag van claims en vergoedingen
Smart	Voor het slachtoffer, maar eveneens voor verwanten en vrienden	Geen betrouwbare methode beschikbaar
Huidig inkomensterverlies	Inkomstendering voor huidige en volgende functie	Vermindering van het huidige inkomen, verlies van salaris
Verlies van mogelijke inkomsten in de toekomst	Omvat eveneens de volgende functie	Verskil tussen het totaal verwachte inkomsten in de toekomst en het totaal vergoedingen of uitkeringen
Uitgaven die niet worden gedekt door verzekeringen of vergoedingen	Bijvoorbeeld, vervoerskosten, ziekenhuisbezoeken, kosten als gevolg van dodelijke ongevallen zoals begrafenissen	Som van alle onkosten voor het slachtoffer en zijn/haar gezin (die niet worden vergoed)

Bron: Europees Agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk (2002) *Facts 27*.

Zoals De Greef en Mossink (2002) stellen, is er voor smart geen betrouwbare berekeningsmethode voorhanden. Dit lijkt mij ook vrij logisch. Kunnen we leed, pijn of de dood uitdrukken in geldtermen? Er bestaan methodes die op een indirecte manier afleiden wat iemands leven waard is, maar dit is allemaal heel erg subjectief. Boardman et al. (2006) schetsen in hun boek de 'value of a statistical life'. Via studies op de arbeidsmarkt is het mogelijk om te bepalen voor welk extra loonbedrag een werknemer indifferent is tussen het nemen van risico of niet. Als dit bedrag gekend is, wordt hieruit de waarde van het leven berekend. Maar we voelen goed aan dat dit een heel erg subjectief gegeven is. Het hangt er dus maar vanaf hoe risicoavers een bepaald persoon is. Iemand die bereid is om veel risico te nemen, zal de waarde van zijn leven veel lager percipiëren. Maar is die persoon zijn leven daarom ook minder waard? Vandaar dat De Greef en Mossink (2002) waarschijnlijk ook stellen dat er weinig betrouwbare methodes voorhanden zijn.

Volgens mij is het wel zo dat de drie niveaus van kosten die in deze en de volgende paragrafen beschreven worden, deels de 'kosten' van smart zouden kunnen compenseren. Deze kosten kunnen wél gemonetariseerd worden waardoor ze in rekenschap kunnen gebracht worden bij bijvoorbeeld het vorderen van schadevergoeding of een vordering van de verzekering. Deze kosten zullen de smart niet wegwerken, maar het feit dat ze als compensatie werken, kan ervoor zorgen dat de smart draaglijker wordt.

3.1.2 Kosten voor de onderneming

De kosten op bedrijfsniveau vormen het belangrijkste onderdeel van deze thesis. Later in deze thesis zullen we via de PreventMatrix de bedrijfseconomische kosten van een arbeidsongeval proberen te berekenen. Opnieuw steunend op het werk van De Greef en Mossink (2002), leiden we onderstaande kosten af op het niveau van de onderneming. De auteurs geven mee dat naast gezondheidseffecten, de productieverstoring vaak tot de meeste kosten leidt voor een bedrijf. We kunnen ook weer uit de tabel afleiden dat het niet steeds evident is om kosten in geldeenheden uit te drukken.

Tabel 3: Kosten voor de onderneming

Variabele	Beschrijving	Berekening waarde in geld
Gevolgen van incidenten die niet rechtstreeks in geld kunnen worden uitgedrukt		
Overlijden	Aantal sterfgevallen	Som van de kosten van daaruit voortvloeiende activiteiten, boetes en uitkeringen
Absenteïsme of ziekteverzuim	Verloren arbeidstijd vanwege absenteïsme	Som van de kosten van activiteiten ter compensatie van verloren arbeidstijd, zoals vervanging en productieverliezen. Indirect verkleint ziekteverzuim de flexibiliteit of de mogelijkheid om op onverwachte situaties te reageren
Verloop personeel vanwege slechte arbeidsomgeving of vervroegde uittreding en invaliditeit	Percentage of aantal personen dat (ongewenst) het bedrijf verlaat in bepaalde periode	Som van de kosten van activiteiten die voortvloeien uit ongewenst verloop, zoals kosten i.v.m. uittreding, extra opleiding, productiviteitsverliezen, advertenties, aanwervingsprocedures
Vervroegde uittreding en invaliditeit	Percentage of aantal mensen in bepaalde periode	Som van de kosten van activiteiten die voortvloeien uit invaliditeit of vervroegde uittreding, boetes, uitkeringen aan slachtoffers

Tabel 3: (vervolg) Kosten voor de onderneming

Variable	Beschrijving	Berekening waarde in geld
Gevolgen van incidenten, blessures en ziekten die rechtstreeks in geld kunnen worden uitgedrukt		
Herintreding, niet op medische basis	Dor de werkgever uitgegeven geld voor het vergemakkelijke van de terugkeer naar de werkplek (counselling, opleiding, aanpassingen aan werkplek)	Rekeningen
Administratie van ziekteverzuim, blessures, enz.	(Managers-)activiteiten die door het bedrijf worden uitgevoerd in verband met ziekteverzuim	Totaal aan salarissen voor hieraan bestede tijd
Beschadigde apparatuur	Schade of reparatiekosten van machines, gebouwen, materieel of producten in samenhang met beroepsongevallen	Kosten van vervanging
Overige, niet aan gezondheid gerelateerde uitgaven (b.v. onderzoeken, beheerstijd, externe kosten)	Tijd en geld besteed aan onderzoeken naar ongevallen, evaluaties werkplekken (voortvloeiend uit voorkomen ongevallen of ziekten)	Totaal aan hieraan bestede salarissen
Gevolgen voor variabele delen van verzekeringspremies, hoge-risicopremies	Wijzigingen in premies vanwege hoge incidentie ongevallen en beroepsziekten	Rekeningen
Schadeclaims, juridische kosten, boetes		Rekeningen, claims, kosten van vereffeningen; boetes, straffen
Extra salarissen, gevarenpremies (indien het bedrijf hiertoe kan besluiten)	Extra geld voor hogere salarissen voor gevaarlijk of oncomfortabel werk	Extra salarissen
Verlies productietijd, niet-verleende diensten	Verlies productietijd vanwege een gebeurtenis die uitloopt op een ongeval (b.v. omdat vervanging van machines tijd kost of omdat de productie tijdens het onderzoek moet worden stopgezet)	Totale productiewaarde
Bijkomende kosten	Gemiste of gewonnen orders, concurrentievermogen op specifieke markten	Geschatte productiewaarde, vertegenwoordigd in inkostenverlezen voor het bedrijf
Gebrek aan rendement uit investeringen	Niet gehaalde winsten vanwege kosten i.v.m. ongevallen, i.e. uitgaven vanwege ongevallen i.p.v. investering in een winstgevende activiteit (zoals productie, beurs of spaartegoeden) die rente opleveren	Rente over bestede bedragen, gedurende x jaren geïnvesteerd tegen een rente van y %

Bron: Europees Agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk (2002), *Facts 28*.

de Jong et al. (2005) bevestigen in hun rapport eveneens dat productieverlies een belangrijk kostenelement is. Dit productieverlies ontstaat doordat men tijdelijk (of soms duurzaam) niet meer het vermogen heeft om te produceren. Als het gebrek aan vermogen (tekort aan arbeid) niet vervangen wordt dan zal het bedrijf te maken krijgen met een direct productieverlies. Hiermee bedoelen ze de toegevoegde waarde die verloren gaat door het niet produceren. Eveneens leidt het verlies aan toegevoegde waarde tot minder bestedingen elders in de economie. Dit is wat de Jong et al. het indirecte productieverlies noemen. Denken we bijvoorbeeld aan de toeleveranciers van een bedrijf waar productieverlies heerst. Aangezien het bedrijf minder produceert, dienen de leveranciers ook minder grondstoffen te leveren, wat een weerslag heeft op de inkomsten van de toeleveranciers. We zouden dit kunnen omschrijven als het multiplicatoreffect van arbeidsongevallen. de Jong et al. geven

ook nog de andere kant van de medaille weer. Wat als het tekort aan arbeid toch vervangen wordt door andere werkrachten? Uiteindelijk komen we in grote lijnen terug in het voornoemde verhaal, aangezien deze werkrachten elders in de economie hadden kunnen ingezet worden. Het verlies in toegevoegde waarde dat hierdoor op bedrijfsniveau ontstaat en de indirecte bestedingseffecten zijn, macro-economisch gezien, kosten die op maatschappelijk niveau een grote rol spelen. Deze kosten zullen we in de volgende paragraaf terugvinden.

3.1.3 Kosten voor de maatschappij

Een werknemer die een blijvend letsel overhoudt aan een arbeidsongeval, enorm productieverlies voor de onderneming,... Deze factoren hebben ook een invloed op de welvaart van een land op zich. Eveneens het uitkeren van invaliditeitsuitkeringen, vergoedingen e.d. hebben invloed op de samenleving. Onderstaande tabel geeft een mooi overzicht.

Tabel 4: Kosten voor de maatschappij

Variabele	Beschrijving	Waardebepaling
Gezondheidsgerelateerde kosten		
Gezondheid	Hospitalisatie (ligdagen) Andere medische zorg, zoals ambulante behandelingen, geneesmiddelen. Permanente arbeidsongeschiktheid (aantal, leeftijd van de patiënt) Niet-medische (bijv. beroeps-) herintegratie, aanpassingen van het huis	Huidige uitgaven voor medische behandelingen en revalidatie
Dodelijke ongevallen (aantal, leeftijd van de patiënt)		Bereidheid tot betalen, bereidheid tot aanvaarden
Kwaliteit van het leven	Levensverwachting, gezonde levensverwachting Quality adjusted life years (QALY) Disability adjusted life years (DALY)	Bereidheid tot betalen of bereidheid tot aanvaarden. Totaal schadevergoedingen of compensaties
Smart	Voor het slachtoffer, maar eveneens voor verwanten en vrienden	Bereidheid tot betalen of bereidheid tot aanvaarden. Totaal schadevergoedingen en compensaties
Huidig inkomsterverlies	Inkomstenderving wegens ziekteverlof, absenteïsme en arbeidsongeschiktheid	Totaal inkomstenderving tijdens afwezigheid
Verlies van mogelijke inkomsten in de toekomst	Inkomstenderving voor de hele periode van permanente arbeidsongeschiktheid	Som van inkomstenderving tijdens de verwachte periode van arbeidsongeschiktheid waarbij zowel de inkomsten als de periode worden geraamd aan de hand van statistische gegevens
Niet-gezondheidsgerelateerde kosten en schade		
Beheer van afwezigheid wegens ziekte enz.		Totaal salarissen bij deze activiteit
Beschadigde uitrusting (door ongevallen)		Vervangingskosten, marktprijzen
Productieverlies door arbeidsongeschiktheid van personeel en productiestilstand		Marktprijs of productieverlies

Bron: Europees Agentschap voor de veiligheid en de gezondheid op het werk (2002) *Facts 27*.

3.1.4 Zicht op de kosten vanuit ondernemingsstandpunt

Nu we de kosten voor de drie 'slachtoffers' van arbeidsongevallen wat van naderbij bestudeerd hebben, zou ik deze graag integreren vanuit het standpunt van de onderneming. Ieder slachtoffer krijgt zowel met indirecte als met directe kosten te maken. Op ondernemingsniveau kunnen we het onderscheid maken tussen interne en externe kosten. Interne kosten zijn de kosten die eigen zijn aan de onderneming. De externe kosten daarentegen zijn niet eigen aan de onderneming. Het zijn dus de kosten die toe te schrijven zijn aan het individu of de maatschappij. In onderstaande tabel tracht ik enkele voorbeelden van kosten te geven zodat duidelijk wordt hoe bedrijven deze kosten ervaren.

Tabel 5: Inventarisatie van de kosten vanuit ondernemingsstandpunt

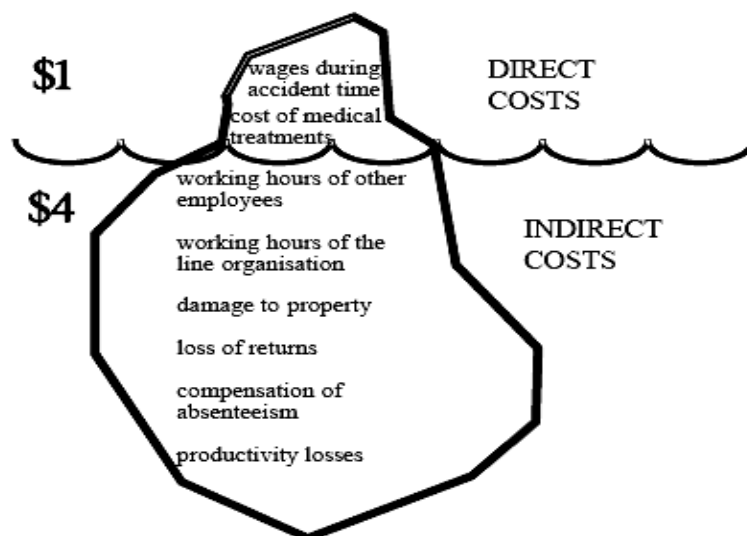
		Direct	Indirect
Intern		-productiestilstand -loonkost tijdens afwezigheid werknemer	-imagoverlies -groepsverzekering en -premies
Extern	Individu	-honorarium van de dokter -kosten van ziekenhuisopname	-daling van de levenskwaliteit -geneesmiddelen die de rest van het leven moeten worden genomen
	Maatschappij	-uitkeringen tijdens werkongeschiktheid -terugbetaling van een deel van de ziekenhuiskosten e.d. (Sociale Zekerheid)	-daling levensverwachting -stijging marktprijs van producten die beschadigd werden en vervangen moeten worden

3.2 Verschillende auteurs met verschillende visies op kosten van arbeidsongevallen

Bovenstaande toewijzing van kosten is eerder een algemene uiteenzetting. Het geeft aan dat niet enkel de werknemer het slachtoffer is van een arbeidsongeval, maar dat eveneens de samenleving en de onderneming belangrijke elementen zijn waar kosten aan toe te wijzen zijn. Bovendien blijkt uit het voorgaande dat niet alle kosten even gemakkelijk te detecteren zijn. Sommige kosten zijn direct toewijsbaar, over andere zijn we onzeker hoeveel ze precies te maken hebben met het ongeval. Van deze situatie is men zich reeds lange tijd bewust. Dat is ineens de reden waarom verschillende auteurs de moeite gedaan hebben om kosten in een 'goed gedefinieerde' classificatie te gieten.

Reeds vroeg in de 20ste eeuw was men al bezig met studies rond de kosten van arbeidsongevallen. Het was H.W. Heinrich die destijds opgang maakte met zijn zogenaamde 'ijsbergtheorie'. (Ministry of Social Affairs and Health, 1999) In 1920 bestudeerde Heinrich 5000 arbeidsongevallendossiers en probeerde hieruit een verhouding af te leiden tussen directe en indirecte kosten. Met zijn ratio 1:4 toonde Heinrich aan dat de directe kosten slechts een klein deeltje van de totale kosten vormen (De Greef & Van den Broek, 2006). Met andere woorden, de directe kosten vormen slechts het topje van de ijsberg.

Figuur 4: De ijsbergtheorie van Heinrich

Bron: Ministry of Social Affairs and Health (1999), *The TYTA model*, Finland.

Hiermee zette Heinrich ook meteen de toon voor een classificatie van kosten die te maken hebben met arbeidsongevallen. Directe kosten kunnen we rechtstreeks toewijzen aan een bepaald arbeidsongeval. Bij indirecte kosten weten we wel dat ze ontstaan door arbeidsongevallen, maar we kunnen ze niet rechtstreeks toewijzen aan een bepaald arbeidsongeval (De Greef & Van den Broek, 2006). Onder directe kosten verstaat Heinrich het loon dat uitbetaald wordt gedurende de tijd dat het ongeval plaats vond en de kosten verbonden aan de verzorging van het slachtoffer. Productiviteitsverlies, schade aan de productie-uitrusting, kosten van werkuren van andere werknemers,... rekent Heinrich tot de indirecte kosten (International Labour Organisation, z.d.).

Simonds en Grimaldi (1956) splitsen bovenstaande kosten ook in twee gelijkaardige delen, maar geven ze wel een andere namen. Zij spreken over verzekerde en niet-verzekerde kosten. Deze indeling stemt volgens De Greef en Van den Broek (2006) grotendeels overeen met de indeling in directe en indirecte kosten. De verzekerde kosten zijn deze die vergoed worden door een externe verzekeringsmaatschappij of de sociale zekerheid. De niet-verzekerde kosten daarentegen komen volledig ten laste van het bedrijf.

Compes (1965) waagt zich nog aan een andere indeling van ongevalkosten. Hoewel deze weer in grote lijnen overeenkomt met de voorgaande spreekt Compes van specifieke ongevalkosten en gemeenschappelijk of algemene ongevalkosten. De specifieke kosten zijn toewijsbaar aan een welbepaald arbeidsongeval terwijl de gemeenschappelijke kosten worden gemaakt onafhankelijk van het gebeuren van een ongeval.

Dorman (2000) geeft in zijn rapport aan de International Labour Organisation nog een aantal mogelijke indelingen van kosten aan. Naast het feit dat Dorman er ook een directe en indirecte kostenindeling op nahoudt, onderscheidt hij nog drie andere classificaties. Allereerst heeft Dorman het over de economische en niet-economische kosten. Dit loopt parallel met de indeling die Mossink en De Greef (2002) maakten tussen kosten die gemakkelijk in geldeenheden uit te drukken zijn en kosten die niet gemakkelijk in geldeenheden zijn uit te drukken. Dit bevestigt Dorman (2000) ook, want hij definieert economische kosten als kosten die berekend kunnen worden. Het is met andere woorden mogelijk om ze in monetaire termen weer te geven. Binnen de

economische kosten maakt Dorman een verdere indeling in vaste en variabele kosten. Vaste kosten blijven constant ongeacht de ernst van een ongeval of het aantal ongevallen dat gebeurt. De variabele kosten daarentegen fluctueren wel mee. Zoals reeds gezegd erkent Dorman ook de indeling direct en indirect, hoewel hij een iets andere definitie toekent aan directe kosten. Als de kosten automatisch opduiken in de gewone boekhouding van de onderneming worden de kosten gezien als direct, zoniet, zijn de kosten indirect. Interessant hierbij is dat Dorman ook aangeeft waarom bedrijven het berekenen van indirecte kosten vaak achterwege laten. Hierop zullen we dieper ingaan tijdens de beschrijving en het doel van de PreventMatrix. Als laatste wijst Dorman nog op interne en externe kosten. Externe kosten zijn de kosten waar beslissingsnemers geen rekening houden, meestal omdat ze gewoon geen weet hebben van het bestaan van die kosten (cf. paragraaf 3.1.4). Dit kan een grote impact hebben op de (kosten van de) samenleving. Omdat bedrijfsleiders niet de totaalkosten kennen van een arbeidsongeval, is het mogelijk dat zij daardoor minder gemotiveerd zijn om een preventiemaatregel in te voeren. Dit heeft zijn weerslag op de samenleving omdat bijvoorbeeld de gezondheid van de werknemers hieronder kan leiden.

Hoofdstuk 4 De PreventMatrix: algemene omschrijving

Uit de literatuurstudie over kosten van arbeidsongevallen (cf. Hoofdstuk 3) hebben we reeds kunnen afleiden dat er geen eenduidige visie bestaat over kostenstructuren. Iedere auteur heeft zijn eigen mening over het uitdrukken van de gevolgen van een arbeidsongeval in monetaire termen. Het is duidelijk dat het voor bedrijfsleiders niet gemakkelijk is om de naald in de hooiberg te vinden. Met andere woorden, zij kunnen nergens een pasklaar antwoord vinden op de vraag "Hoeveel kost dit arbeidsongeval aan mijn bedrijf?".

Met de PreventMatrix willen we een tool ontwikkelen waarmee bedrijfsleiders dit pasklaar antwoord wél kunnen benaderen. Tijdens het maken van deze thesis bevindt de PreventMatrix zich nog in een soort van prototype. We beschikken over een excelbestand waarmee ook de kostenberekeningen van de case studies gebeurd zijn. Het is de bedoeling om, mede via deze thesis, de resterende hiaten te ontdekken en zo de PreventMatrix op punt te stellen.

Voor mij als thesisstudent is het een groot voordeel om mee te mogen werken aan het opsporen van de verdiensten en tekortkomingen van de PreventMatrix. Deze matrix geeft namelijk een mooi beeld over de kost van een welbepaald ongeval, maar duidt eveneens aan waar deze kosten zich nu precies situeren. Erg belangrijk is dat de matrix zo weinig mogelijk met indirecte kosten werkt want uit de literatuur blijkt dat bedrijfsleiders het heel erg moeilijk vinden om indirecte kosten te meten. Dorman (2000) geeft in zijn rapport aan de ILO enkele redenen waarom het zo moeilijk is om indirecte kosten te meten. Het vergt enorme inspanningen van managers om deze kosten op te sporen en toe te wijzen. Er treden vaak al onnauwkeurigheden op bij het meten van dergelijke kosten. Ook de toewijzing gebeurt niet altijd even correct. Dit is erg afhankelijk van de gebruikte allocatiebasis. Deze problemen spreken nogmaals in het voordeel van de PreventMatrix. Door de kosten niet meer te klasseren als direct en indirect maar wel in bekende boekhoudkundige rekeningen, zou het voor de bedrijfsleider al stukken makkelijker moeten zijn om kosten te analyseren. Uiteraard zullen er steeds indirecte kosten blijven bestaan. Maar, met de PreventMatrix proberen we zoveel mogelijk indirecte kosten te expliciteren zodat ze als directe kosten kunnen gezien worden. Het uiteindelijke doel van de matrix is dus het

gemakkelijk kunnen berekenen van de werkelijke kost van een arbeidsongeval op het niveau van de onderneming.

We zullen starten met de visie achter de PreventMatrix. Vervolgens lichten we de twee dimensies toe waarop de matrix gebaseerd is. Hierna gaan we dieper in op de uitwerking van de matrix. We sluiten af met de methodologische aspecten die betrekking hebben op het praktijkonderdeel van dit eindwerk.

4.1 Visie achter de PreventMatrix

In principe heeft de PreventMatrix twee hoofddoelen

1. Het totale kostenplaatje van een bepaald arbeidsongeval weergeven.
2. De kosten zichtbaar maken voor de personen die beslissingen nemen in ondernemingen, met name het management

Hoe beter de manager weet waar de kosten hun oorsprong vinden en hoeveel ze bedragen, hoe beter de oplossing kan afgestemd worden op het specifieke probleem.

We kunnen de kosten die voortvloeien uit een arbeidsongeval vergelijken met een steen die in een vijver wordt geworpen. De steen kan gezien worden als het arbeidsongeval, de oorzaak van de kosten dus. Nadat de steen in de vijver is beland, zien we hem niet meer, maar vertonen zich wel nog cirkels op het water die aangeven dat er een steen werd geworpen. Hoe langer het is geleden dat de steen geworpen werd, hoe verder deze cirkels zich verwijderen van de plaats waar de steen geworpen werd. Zo is het ook met een arbeidsongeval. Eens dit gebeurd is, ontstaan er kosten die meteen en zichtbaar voortvloeien uit het ongeval. Denken we bijvoorbeeld aan de vervoerskosten van de ambulance of het honorarium van de dokter. Daarentegen zijn er ook kosten die niet zo meteen voor de hand liggen na het gebeuren van het ongeval. Zij vinden dus geen rechtstreekse link naar dat welbepaald arbeidsongeval. Het kan bijvoorbeeld zijn dat er bepaalde productiegoederen verloren zijn gegaan door het ongeval. Hierdoor moet er dus een nieuwe aankoop van grondstoffen gebeuren. Deze aankoop gebeurt door de aankoopmanager die misschien een overuur moet maken om deze aankoop uit te voeren. Hieruit vloeien allemaal kosten die heel wat verder in de vijver liggen dan waar de steen gevallen is. Via de PreventMatrix is het dus de bedoeling om alle (of toch zoveel mogelijk) kosten zichtbaar te maken, in

plaats van kosten proberen op te splitsen in twee categorieën zoals vroegere auteurs vaak probeerden (cf. Hoofdstuk 3). Anderzijds speelt ook de tijd een belangrijke rol in het zichtbaar maken van kosten. Het is mogelijk dat iemand vroeger met pensioen dient te gaan omwille van een arbeidsongeval dat hij/zij heeft gehad in het begin van de werkloopbaan. Deze kosten kunnen uiteraard niet op het moment van het ongeval met de PreventMatrix berekend worden, maar door de oefening regelmatig te herhalen, zullen deze kosten wél zichtbaar worden voor de onderneming.

4.2 Eén matrix, twee dimensies

Zoals men van een matrix kan verwachten, hebben we te maken met een tweedimensionaal kader bestaande uit enerzijds de boekhoudkundige kostenrekeningen (=kostensoorten) en anderzijds de onderdelen van het MUOPO-model (=kostendragers). Deze dimensies zullen in de volgende paragrafen nader toegelicht worden. Het voordeel van in dit tweedimensionaal kader te werken, is dat er een brug geslagen wordt tussen preventie en boekhouding. Hierdoor speelt de PreventMatrix erg goed in op de bedrijfspraktijk. Het maakt bedrijfsleiders er van bewust dat preventie en kosten van arbeidsongevallen geen twee losstaande delen zijn, maar eigenlijk zeer nauw verbonden zijn met elkaar. Sterker nog, en zoals al even aangehaald, door dit nauw verband zichtbaar te maken, kan men op bedrijfsniveau veel beter anticiperen door preventie daar toe te passen waar het precies nodig is.

4.2.1 De kostensoorten: boekhoudkundige rekeningen

De boekhouding vormt de ideale informatiebron om werkelijke kosten te kunnen berekenen. Kosten zijn vooral een intern gegeven aangezien we ze niet terugvinden op de balans. We vinden natuurlijk wel de winst of het verlies terug op de balans die een indicatie vormen van gemaakte kosten en opbrengsten. (Jorissen et al., 2004)

Het zijn de rekeningen uit klasse 6 van de Minimumindeling van een Algemeen Rekeningstelsel (hierna MAR) die gebruikt worden in de PreventMatrix. Hoewel deze

rekeningen lopen van 60 tot en met 69 volstaat het om ons te beperken tot de eerste vier grote onderdelen voor de kostberekening van een arbeidsongeval, namelijk

- 60 'Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen'
- 61 'Diensten en diverse goederen'
- 62 'Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen'
- 63 'Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen voor risico's en kosten'

Toch bestaat er in dit stadium enige twijfel over het al dan niet opnemen van de rekening 64 'Andere Bedrijfskosten'. Tijdens eerdere onderzoeken van vzw Prevent werd ondervonden dat alle kosten gedekt werden door de rekeningen 60 tot en met 63. Desalniettemin willen we via de case studies die later volgen, nogmaals toetsen of het niet noodzakelijk is om rekening 64 te integreren in de matrix. De overige rekeningen 65 tot en met 69 heeft vzw Prevent voldoende onderzocht om te kunnen concluderen dat deze irrelevant zijn voor de kostenberekening van arbeidsongevallen. Een overzicht van klasse 6 van de MAR vindt u in bijlage 5

4.2.2 De kostendragers: het MUOPO-model

Het feit dat we de kosten ook indelen op kostendragers maakt het voor het bedrijf interessant om te zien waar deze kosten nu net ontstaan. Als we weten waar de grootste kostenpool zich bevindt, kunnen bedrijfsleiders zeer specifiek onderzoeken wat er precies is misgelopen en zo vermijden dat identieke ongevallen zich in de toekomst opnieuw voordoen. De kostendragers vloeien voort uit het MUOPO-model.

Berghe et al. (2006) geven een boeiende en uitgebreide uiteenzetting omtrent dit model. Het MUOPO-model op zich is eigenlijk een ongevallenanalyse methode. MUOPO staat voor Mens, Uitrusting, Organisatie, Product en Omgeving. Dit zijn vijf elementen waar er zich risico's voordoen die zouden kunnen leiden tot een arbeidsongeval. Elke werksituatie wordt gekenmerkt door de integratie van de bovenstaande elementen. Als in een van deze elementen een onvolmaaktheid optreedt, ontstaat er een risico en dus een kans op een arbeidsongeval. Niettegenstaande kunnen in deze elementen ook de gevolgen van arbeidsongevallen opduiken.

Hieronder volgt een korte toelichting van elk element van het MUOPO-systeem.

Mens

Elk individu bestaat uit een aantal fysieke en psychische eigenschappen. Afhankelijk van de omstandigheden waarin het individu zich bevindt, kunnen deze eigenschappen zich anders uiten. Ook feitelijke eigenschappen zoals leeftijd, opleiding e.a. hebben een invloed op iemands persoonlijkheid. Het is mogelijk dat een wijziging in gedrag aanleiding heeft gegeven tot een arbeidsongeval. Eveneens moeten we er rekening mee houden dat er grenzen zijn aan de mogelijkheden van de mens. Zij kunnen evenzeer een aanleiding vormen tot een risico of ongeval.

Uitrusting

Het geheel aan hulpmiddelen en arbeidsmiddelen waar een werknemer mee werkt, valt onder de noemer van uitrusting. Voorgaande, wat we ook wel de technische factoren noemen, bestaat dus zowel uit werkkledij als machines in en rond de arbeidspost. Het spreekt natuurlijk voor zich dat hoe beter de uitrusting aangepast is aan de werkomstandigheden, hoe beter risico's en incidenten kunnen vermeden worden.

Organisatie

Een onderneming moet er ook voor zorgen dat zijn gehele systeem het toelaat op bepaalde maatregelen te nemen en uit te voeren. Ze zal er dus voor moeten zorgen dat de structuur van het bedrijf werkzaam is en dat er een degelijke opvolging is van genomen maatregelen. Indien er inefficiënties optreden in de structuur die het systeem leidt, is het mogelijk dat er zich risico's vormen voor arbeidsongevallen.

Product

Zowel de toestand van het product als de aard van het product kan een mogelijk risico inhouden. We bedoelen hier zowel afgewerkte producten als afvalproducten en reeds gebruikte producten. Met product bedoelen we eveneens goederen bestemd voor verkoop of grondstoffen voor productie.

Omgeving

Hier kunnen we een indeling maken in drie omgevingsfactoren:

- Materiële omgeving: alles wat zijn terugslag vindt op de inrichting van de werkplaats (vb. Orde, trillingen, verlichting, ...)
- Psycho-sociale omgeving: beïnvloedt de wijze hoe men omgaat met gevaren en het nemen van risico's (vb. Infoverspreiding, controles, ...)
- Sociaal-economische omgeving: geeft een indicatie van de impact van de economie op het bedrijf (vb. Als er een tekort aan arbeidskrachten ontstaat op de arbeidsmarkt, zal een bedrijf soms werknemers aannemen die niet het volledig voldoen aan het profiel. Dit zal een invloed hebben op het veiligheidsbeleid)

Het is noodzakelijk om op te merken dat er niet één element alleen verantwoordelijk is voor het gebeuren van een ongeval. Het zal net het ingewikkelde samenspel van deze vijf bovenstaande elementen zijn dat ervoor zorgt dat er zich een ongewenste gebeurtenis voordoet. De schade die voortvloeit uit zulke gebeurtenis kan wel invloed hebben op één welbepaald element, maar eveneens op de interactie tussen deze basiselementen.

4.3 Methodologie m.b.t. de praktijkuitvoering

Zoals reeds eerder vermeld, proberen we met deze eindverhandeling een drieledig doel te bereiken:

1. Nagaan hoeveel een arbeidsongeval werkelijk kost aan een onderneming.
2. Te weten komen of de PreventMatrix een grotere meerwaarde biedt in kleine of in grote bedrijven
3. Eventuele hiaten in de matrix opsporen en proberen om daarvoor een oplossing te vinden

De eerste twee doelen vormen samen eigenlijk het hoofddoel van deze thesis. De beste manier om deze twee doelen te bereiken is door een praktijkgericht onderzoek te voeren. Specifiek zullen er door middel van case studies enkele arbeidsongevallen in bedrijven geanalyseerd worden met behulp van de PreventMatrix. Het laatste doel is eerder bijkomend en ook meer theoretisch. Dit doel zal op een exploratieve wijze onderzocht worden. We zullen hiervoor meer opzoekingswerk 'van achter het bureau'

verrichten. Toch moeten we in het achterhoofd houden dat eventuele hiaten in de matrix ook kunnen opduiken uit de case studies.

Hierna zullen de instrumenten die gebruikt werden voor de case studies in chronologische volgorde weergegeven en toegelicht worden. Een van deze instrumenten, het uiteindelijke kostenmodel, zal in een volgend hoofdstuk volledig in detail besproken worden.

4.3.1 Contacten leggen met bedrijven

Aangezien het mij niet de meest aangewezen manier leek om als onbekende bij een bedrijf aan te kloppen, benutte ik enkele *via-via's* om contacten te leggen met bedrijven. Allereerst bood het preventiebureau Provikmo in Hasselt mij een geweldige ondersteuning tijdens de zoektocht naar een geschikt bedrijf. Bovendien bracht de samenwerking met een preventiebureau nog een extra voordeel met zich mee. Zij weten meteen in welke bedrijven er arbeidsongevallen gebeurd zijn en dat maakt de zoektocht dus meteen een stuk gericht. Om niet op één paard te wedden, ging ik via mijn kennissengroep ook nog op zoek naar bedrijven die bereid waren om mee te werken in dit onderzoek.

4.3.2 Brief aan de bedrijfsleiders

Via een brief aan bedrijfsleiders (zie bijlage 6) heb ik getracht verschillende bedrijven te overtuigen tot het verlenen van hun medewerking aan dit onderzoek. Uiteindelijk hebben verschillende bedrijven zich bereid getoond. Dat de uiteindelijke keuze viel op Cumerio in Olen en nv Van Cleven in Hasselt is niet geheel toevallig. Cumerio is een multinational die wereldwijd opereert en heel wat werknemers in dienst heeft. De tegenstelling daarvan is nv Van Cleven. Een plaatselijke KMO met een beperkter operatiegebied en een geringer aantal werknemers. Door deze twee soorten bedrijven met elkaar te vergelijken, kon ik meteen een analyse maken van de toepasbaarheid van de PreventMatrix in grote versus kleine bedrijven.

4.3.3 Gesprek in het bedrijf

Eens de bedrijfsleiders overtuigd waren van de frisse wind die deze matrix kon laten waaien, werd er een afspraak gemaakt om een keer samen rond de tafel te zitten. Tijdens deze bijeenkomst probeerde ik al subtiel, via een open interview, te onderzoeken hoe het met het beleid rond arbeidsongevallen gesteld was. Eveneens ging ik na hoe de preventiestructuur van het bedrijf in elkaar zat. Hoofdpunt van het gesprek was uiteraard de toelichting van het onderzoek. Via een powerpointpresentatie (bijlage 8), die mij door vzw Prevent ter beschikking werd gesteld, gaf ik een uiteenzetting van de visie achter de matrix en verduidelijkte ik de twee dimensies waaruit de matrix bestaat. Uiterst belangrijk was dat er tijdens deze gesprekken zowel een boekhouder aanwezig was als de persoon die het preventiebeleid van de onderneming uitstippelt. Zodoende konden we al meteen een eerste samenwerking tussen deze twee personen en domeinen bewerkstelligen, mocht deze er nog niet zijn. Uiteraard was hun aanwezigheid ook nodig omdat ieder van deze personen gespecialiseerd is in één dimensie van de matrix.

4.3.4 Vragenlijst aan het bedrijf

Vervolgens dienden de bedrijven per arbeidsongeval een vragenlijst (bijlage 7) in te vullen. Deze vragenlijst, of misschien beter: technische fiche, is volledig gebaseerd op de originele PreventMatrix. Daar vzw Prevent nog volop bezig is met de ontwikkeling van deze matrix, was het niet aangewezen om het originele bestand (=prototype) door te spelen aan bedrijven. Vandaar dat ik deze vragenlijst als basis heb opgesteld. Later heb ik dan alle gegevens uit de vragenlijst met het prototype van de PreventMatrix verwerkt. Het feit dat de matrix zich nog in een beginstadium bevindt, is eveneens de reden dat enkel de vragenlijst kan gepubliceerd worden in deze thesis. In een volgend hoofdstuk zullen we dan ook aan de hand van deze vragenlijst het kostenmodel nader toelichten.

4.3.5 Brainstormen over arbeidsongevallen

Aangezien het de bedoeling is om te onderzoeken of er mogelijk meer kostencategorieën te onderscheiden zijn bij een arbeidsongeval, dan deze opgenomen in de PreventMatrix, laten we bedrijven hierover brainstormen. Op die manier zetten we hun nogmaals aan om diep na te denken over de gebeurtenis. Bijlage 9 bood hen hierbij ondersteuning. Deze lijst is een afgietsel van de startfase waaruit de PreventMatrix is ontstaan.

Hoofdstuk 5 De PreventMatrix als kostenmodel

Het prototype van de PreventMatrix doet dienst als kostenmodel bij de berekening van de kosten van de arbeidsongevallen. Aan de hand van bijlage 7, de vragenlijst aan de bedrijven, zal ik het kostenmodel schetsen. Het volledige prototype mocht niet gepubliceerd worden omdat dit nog volop in ontwikkeling is. Tijdens de uitleg van het kostenmodel zal ik ook enkele punten vermelden waarnaar ik dieper onderzoek heb gedaan om zo de matrix te optimaliseren.

5.1 Identificatie en korte beschrijving

Deze twee onderdelen vormen vooral de kwalitatieve gegevensverzameling van het kostenmodel. De identificatie is vrij makkelijk in te vullen omdat deze overeenkomt met de arbeidsongevallenaangifte. Aangezien deze voor elk bedrijf wettelijk verplicht is, is dit slechts een 'copy en paste' gebeuren.

De korte beschrijving van het ongeval is een eerste aanzet tot nadenken over het ongeval. De managers overlopen systematisch wat er gebeurd is, waardoor zij een beter beeld krijgen op betrokken voorwerpen, personen, etc. Bovendien is deze beschrijving ook een geheugensteuntje naar de toekomst. Het is namelijk de bedoeling om trends in arbeidsongevallen te kunnen opsporen. Dit doet men door de oefening met de matrix per arbeidsongeval uit te voeren. Na bijvoorbeeld een jaar, kan men dan analyseren of er veel gelijkaardige arbeidsongevallen gebeurd zijn en of steeds dezelfde preventie categorie sterk belicht wordt.

5.2 Kosten van de werktijd

Deze kosten bestaan uit twee delen. Enerzijds is het belangrijk om te weten hoeveel elke werknemerscategorie bruto kost aan het bedrijf. We nemen hier de brutolonen omdat het nettoloon van een werknemer niet de enige loonkost is voor de werkgever. Een werkgever dient ook nog patronale bijdrage, RSZ, groepsverzekering, etc.

bovenop dat nettoloon te betalen. De indeling in categorieën is louter een technisch feit. Dat maakt het later in de vragenlijst heel wat aangenamer om alles in te vullen. Anderzijds berekenen we de werkingskosten. Hiermee bedoelen we energie, gebouwen, administratieve omkadering, communicatie, ... Dit zijn de enige kosten in de PreventMatrix die we als een soort van indirecte kosten zouden kunnen omschrijven. Het is noodzakelijk dat deze deels toegewezen worden aan het arbeidsongeval, want er zal bijvoorbeeld altijd een deeltje van de energiefactuur te wijten zijn aan het arbeidsongeval. Omdat deze kosten erg moeilijk te berekenen zijn, vatten wij ze samen in de kostenpool werkingskosten. Via reeds eerder gevoerde onderzoeken heeft vzw Prevent een eigen standaardpercentage ontwikkeld voor deze werkingskosten. Dit standaardpercentage wordt gebruikt als bedrijven zelf niet kunnen schatten hoe groot deze werkingskosten in hun bedrijf bedragen. Er wordt gevraagd om deze werkingskosten uit te drukken in een percentage van de loonkost of in een absoluut getal per werkuur. Deze allocatiebasis (loon) is gekozen omdat werknemers tijdens hun dagdagelijkse taak steeds gebruik maken van al deze indirecte kosten, zonder dit maar al te goed te beseffen. Om deze werkingskosten dan toe te wijzen aan de verschillende boekhoudkundige rekeningen heeft vzw Prevent omslagsleutels bepaald voor iedere klasse 6-rekening.

5.3 Kosten oplijsten van het arbeidsongeval

Vervolgens stappen we over naar een meer kwantitatieve gegevensverzameling. Uit heel wat praktijktoepassingen heeft vzw Prevent een hele reeks kosten kunnen distilleren die steeds terugkeren bij ieder arbeidsongeval. Deze werden in lijstvorm opgesplitst per categorie van het MUOPO-model. Omdat het de bedoeling is om eventueel nog nieuwe kosten te ontdekken met deze case studies werd de categorie 'Suggesties van kosten' nog extra opgenomen. Samen met bijlage 9 hebben we bedrijven aangezet om te brainstormen over kosten die kunnen voortvloeien uit het specifieke ongeval, maar nog niet in de lijst staan. Hierna zullen we per preventie categorie de kosten van naderbij bekijken.

5.3.1 Mens

Onder deze rubriek vallen alle kosten die hun weerslag vinden op personen. Dit gaat hier zowel om het slachtoffer zelf als de collega's.

Loonkosten tijdens en na de periode van gewaarborgd loon

We starten meteen met een zware dobber. Tijdens een van de eerste gesprekken met vzw Prevent, werd ik op de hoogte gesteld dat er nog wat onzekerheid heerste rond de loonkostberekening in de matrix. Initieel werd er enkel een kostenrubriek opgenomen voor de 'afwezigheid van het slachtoffer'. Maar later bleek dat men geen rekening had gehouden met de werkelijke loonkost. Het is namelijk zo dat de werkgever enkel het volledige loon dient te betalen tijdens de periode van het gewaarborgd loon. Na deze periode krijgt de arbeider of bediende een uitkering van het ziekenfonds en dient de werkgever dus geen loon meer te betalen. Voor vzw Prevent ging ik na wat de periodes van gewaarborgd loon waren en hoe deze verschillen voor arbeiders en bedienden.

Via Partena Online (z.d.) vond ik heel wat informatie met betrekking tot bedienden. Voor een bediende bedraagt het gewaarborgd loon dertig dagen indien de bediende voor onbepaalde tijd is aangeworven of in dienst is voor een bepaalde tijd van minimum drie maanden. Een bediende in proefperiode of met een bepaalde tijd van minder dan drie maanden krijgt een gewaarborgd loon tijdens een periode van veertien dagen. Van de vijftiende tot de dertigste dag van arbeidsongeschiktheid krijgt deze bediende een toeslag gelijk aan een bepaald percentage van het loon. Voor de toepassing in de PreventMatrix hebben we algemeen een periode van dertig dagen gesteld als periode van gewaarborgd loon voor bedienden. We houden wel in ons achterhoofd dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen een bediende met vaste betrekking en proefperiode. Het is mogelijk dat we dit later in de softwaretool integreren, maar in dit prototype zou het ons te ver brengen.

Voor de arbeiders voerde ik een gelijkaardig onderzoek. Op ACV Online (z.d.) vond ik dat arbeiders recht hebben op één week vast gewaarborgd loon. Hierop volgt een supplementaire week waar de werkgever een uitkering betaalt aan de werknemer die in de praktijk bijna overeenstemt met het nettoloon. Gedurende de rest van de maand krijgt de werknemer een aanvullende uitkering van het ziekenfonds die ook het

behoud van het nettoloon waarborgt. De kosten die dus terugvallen op de werkgever komen, algemeen genomen, overeen met een periode van 14 dagen gewaarborgd loon.

Bovendien merkten we op dat na de periode van het gewaarborgd loon de werkgever nog steeds het deel vaste loonkosten moet blijven doorbetalen. Hieronder vallen rubrieken zoals groepsverzekering, premies e.d.. Via Assuralia vroeg ik, in een telefoongesprek met de heer Schits, het gemiddelde verzekeringspercentage als deel van de loonkost voor arbeiders en bedienden. Hoewel deze gemiddelden sterk gebonden zijn aan de soort onderneming, hanteren we ze toch in het prototype van de PreventMatrix. Voor arbeiders bedraagt de vaste verzekeringskost 5,58% van de loonkosten en voor bedienden 1,36%. Deze kosten worden dus sowieso door de onderneming gedragen, ongeacht of er een loon wordt uitgekeerd.

Vervanging en verlies aan productiviteit

Deze kosten hebben te maken met het feit dat het slachtoffer niet meer voor de volle honderd procent zijn job kan uitoefenen. Wanneer het slachtoffer niet volledig arbeidsongeschikt is kan hij proberen om zijn job gedeeltelijk uit te voeren of een andere meer aangepaste job te verrichten. Deze kosten berekenen we met 'verlies aan productiviteit'. Het is de bedoeling dat het bedrijf in de vragenlijst aangeeft hoeveel procent aan productiviteit het slachtoffer inboet tijdens het uitvoeren van dit aangepast werk. Indien het slachtoffer toch tijdelijk volledig arbeidsongeschikt is, kan het zijn dat het bedrijf op zoek gaat naar een vervanger. Dit wordt berekend door de 'loonkost van een vervanger'. Dat hier opnieuw gevraagd wordt om de brutoloonkost van de vervanger op te geven is te wijten aan het feit dat een ad-interim meestal duurder is dan een reguliere arbeider.

Werkonderbreking en verzorging

De laatste kosten in de rubriek mens vallen terug op verzorging en het onderbreken van de dagdagelijkse taak. Wanneer er een ongeval gebeurt, onderbreken collega's het werk om te zien wat er aan de hand is. Een of meerdere collega's begeleiden het slachtoffer naar de EHBO-post. Daar worden de nodige zorgen toegediend en wordt er ook een rapport opgemaakt. In ernstige gevallen komt er een huisarts of ziekenhuisbezoek aan te pas, waardoor er ook medische kosten zijn.

5.3.2 Uitrusting

Alle kosten die voortvloeien uit schade aan de technische factoren waarmee werknemers werken worden in deze rubriek berekend.

Herstelling door externen of internen?

In deze kostencategorie is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen een herstelling door internen of externen. Externe firma's zijn meestal een stuk duurder dan wanneer de schade kan verholpen worden door de eigen technische dienst.

Aankopen

Naast de herstelling op zich moeten er vaak ook nieuwe stukken en uitrusting aangekocht worden. Dit vergt tijd van het management om dit goed te keuren, maar ook van een aankoper om de nodige documenten in orde te brengen en de juiste bedrijven te contacteren.

5.3.3 Organisatie

Een arbeidsongeval brengt heel wat (re)organisatie en analyse met zich mee. Alles wat hiermee te maken heeft, valt in deze categorie.

Analyse van het ongeval

Zowel formeel als informeel wordt een arbeidsongeval geanalyseerd. Werknemers praten tijdens het werk nog na over het arbeidsongeval, ze worden bij het management en/of de preventieadviseur geroepen om de precieze oorzaak van het ongeval te achterhalen en om eventueel nog andere gegevens te verstrekken. Ook formeel is het vereist om het ongeval te analyseren (cf. paragraaf 2.2.1). Tijdens de bespreking met het comité voor preventie en bescherming op het werk dient er overleg gepleegd te worden over het ongeval. Hoe kan dit vermeden worden in de toekomst? Wat zijn de maatregelen die we moeten nemen? Dit zijn allemaal voorbeeldvragen die worden besproken tijdens zo een overlegcomité.

Reorganisatie

Als er een vaste werkracht tijdelijk uitvalt, is dit voelbaar in een bedrijf. Dit kan opgevangen worden door collega's die overuren maken of door een reorganisatie van het werk. Anderzijds kan het ook zijn dat er een vervanger in dienst wordt genomen. Vaak is het nodig om een ad-interim eerst van een opleiding te voorzien eer hij/zij zich volledig kan inzetten in het werkcircuit.

5.3.4 Product

Ook de productie zelf kan hinder ondervinden van een arbeidsongeval. Zowel stilstanden als beschadigingen moeten hierbij in acht genomen worden.

Schade, herstel en aankoop

Wanneer er productiegoederen beschadigd worden, moeten deze opgeruimd worden. Dit kan zowel door een externe als door eigen technici gebeuren. Eveneens duiken er kosten op om deze te herstellen. Indien de goederen onherstelbaar zijn, moeten er nieuwe grondstoffen aangekocht worden. Hiervoor hebben we steeds de goedkeuring van het management nodig en een aankoper die de nodige verrichtingen uitvoert.

Stilstand

In geval van een productiestilstand kost het heel wat tijd om de productie weer operationeel te krijgen. Zowel operatoren als management hebben op dat moment hun handen vol om alles weer draaiende te krijgen.

5.3.5 Omgeving

Er kunnen eveneens kosten aan de werkomgeving optreden wanneer er zich een arbeidsongeval voordoet.

Schade

Een beschadigde omgeving dient hersteld te worden. Soms wordt er beroep gedaan op een externe firma, soms volstaan eigen middelen. We moeten ook rekening houden

met de kosten die gepaard gaan met het afvoeren van de beschadigde onderdelen van de omgeving.

Aankopen

Om de omgeving terug in zijn originele staat te krijgen dienen er aankopen te gebeuren. Alvorens een werknemer kan overgaan tot aankoop dient hij eerst te passeren via het goedkeurend oog van het management.

Graag wil ik nog duidelijk maken dat dit kostenmodel enkel de kosten die uit het ongeval zelf voortvloeien in beschouwing neemt. Investerings die gebeuren om gelijkaardige ongevallen in de toekomst te vermijden mogen niet meegerekend worden als kost. Dit zou namelijk een vertekend beeld geven van de werkelijke kost van het ongeval. Nemen we een voorbeeld om dit duidelijk te maken. Tijdens het werk loopt iemand een diepe wonde op aan zijn hand. Een bezoek aan spoed en enkele hechtingen later, kan deze persoon wel terug aan het werk. Het management analyseert het ongeval en besluit dat de machine sterk verouderd is. Sinds een paar maanden komt het regelmatig voor dat de machine vastloopt en dat de werknemers hem steeds wel weer aan de praat krijgen door enkele technische trucjes. Hierdoor is het al een paar keer voorgekomen dat iemand een lichte wonde opliep aan de handen. Dit ongeval was echter de figuurlijke druppel die het management aanzette tot aankoop van een nieuwe machine. Bovendien koopt het management nu een machine aan waar alles computergestuurd loopt. Voortaan zullen werknemers de machine niet meer manueel in gang moeten zetten als deze is vastgelopen. De kost van de nieuwe machine mag uiteraard niet toegewezen worden aan het ongeval. Als we dit wel deden zou het lijken alsof de machine volledig kapot is gegaan tijdens het ongeval. Het toewijzen van de aankoopkost van de nieuwe machine zou dus onnodig de kost van het ongeval verhogen en misschien zelfs leiden tot foute beleidsbeslissingen naar de toekomst toe.

Hoofdstuk 6 Analyse van enkele arbeidsongevallen; Case Studies

6.1 Cumerio

Cumerio is één van de meest moderne koperraffinaderijen. De vestiging in Olen is ergens in de eerste helft van de 20ste eeuw ontstaan door het vroegere Union Minière. Union Minière (later Umicore) exploiteerde in Congo de mijnbouw en richtte in Olen een koperraffinaderij op. In 1928 geschiedde zo ook de eerst productie in Olen. Umicore werd een bloeiend bedrijf en vergrootte zijn capaciteit enorm. De mijnbouw is intussen verleden tijd, maar in de koperraffinaderij bleven ze actief. Het eigenlijke ontstaan van Cumerio dateert van vrij recent. In 2005 splitst Umicore en wordt een gedeelte van de vestiging in Olen omgedoopt in Cumerio. In Europa is Cumerio leider in de productie van koperhalffabrikaten en is ze een belangrijke speler in het kopersmelten en –raffineren. Momenteel produceert Cumerio in vier landen: België (Olen), Bulgarije (Pirdop), Italië (Avellino) en Zwitserland (Yverdon-Les Bains). De activiteiten van Cumerio bestaan uit smelten, raffineren, recycleren van koper en het verwerken van geraffineerd koper tot eindtoepassingen. Zeer recent (juni 2007) heeft Cumerio bekendgemaakt dat ze haar activiteiten zal samenbrengen met de Norddeutsche Affinerie als voorbereiding op verdere strategische expansie. Met een dienstencentrum in Brussel en een hoofdkwartier in Hamburg, zal deze fusie binnenkort realiteit worden door de bekendmaking van de naam van deze nieuwe maatschappij. (Cumerio, 2008)

6.1.1 Gesprek in het bedrijf

Tijdens mijn gesprek met de medewerkers van Cumerio, werd meteen duidelijk dat kostencalculatie van arbeidsongevallen geen vreemd gegeven was. Dit bracht met zich mee dat de mensen rond de tafel al meteen gerichte vragen stelden i.v.m. die diepere aspecten van de PreventMatrix. Dat arbeidsongevallenanalyse voor Cumerio een vertrouwde zaak is, was zeker uit het gesprek af te leiden.

Zo is ook de preventiedienst van Cumerio goed ontwikkeld. Als in de wet voorgeschreven, is er bij Cumerio een interne dienst voor preventie en bescherming op het werk opgericht. De meeste taken die voortvloeien uit het preventiebeleid worden door de interne dienst zelf uitgevoerd (vb. risicoanalyse, secretariaat CPBW, opstelling noodplan, ...). Toch worden er nog enkele taken uitbesteed. Het medische toezicht en het psychosociaal welzijn worden door een externe dienst ter harte genomen. De interne dienst bestaat uit twee parttime preventieadviseurs waarvan één aangeworven als hoofd van de afdeling en de andere als bedrijfsarts. Daarbij wordt de dienst ondersteund door een fulltime bediende en gedeeltelijk externe ondersteuning. De medische aspecten van de dienst worden ingevuld door vier parttime verpleegkundigen.

6.1.2 Omschrijving van het eerste arbeidsongeval

Om gaten te boren in de zijkant van een metalen gietgoot, werd gebruik gemaakt van een kolomboormachine op magneetvoet voorzien van een kernboor. Er waren in de betrokken gietgoot reeds een aantal gaten geboord, zonder dat daarbij enig probleem gerezen was. Bij het boren van een bijkomend gat liep het echter mis: de betrokkene werd met de handschoen van zijn linkerhand gegrepen door de kernboor en meegesleurd. Hierbij werd het eerste vingerkootje van zijn linkerwijsvinger onmiddellijk geamputeerd. In het ziekenhuis bleek dat ook de vingertop van zijn linker ringvinger niet meer kon worden gered en afgezet diende te worden.

6.1.3 Kosten en analyse van het eerste arbeidsongeval

	Mensen	Uitrusting	Organisatie	Product	Omgeving	
Goederen (60)	12,23	50,23	60,23	0,00	0,00	122,68
Diensten (61)	2.175,48	0,20	51,62	0,00	0,00	2.227,30
Personeel (62)	7.479,36	6,80	1.763,76	0,00	0,00	9.249,91
Afschrijvingen (63)	3,49	0,07	17,21	0,00	0,00	20,77
	9.670,56	57,29	1.892,81	0,00	0,00	11.620,67

Kosten terugbetaald door de verzekering: *(zie opmerking p. 61)

Totale kosten ten laste van het bedrijf: 11.620,67 - *

Mensen

totaal niet-productieve uren	9,5
------------------------------	-----

<i>Goederen</i>		
werkingskosten	12,23	12,23
<i>Diensten</i>		
medische kosten	2.165,00	
werkingskosten	10,48	2.175,48
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	8,73	
loonkosten slachtoffer	7.121,29	
loonkosten vervanger	0,00	
loonkosten niet-productieve tijd	349,34	7.479,36
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	3,49	3,49

Totaal		9.670,56
---------------	--	-----------------

De grootste kostenpost van dit ongeval komt voort uit het aspect 'Mensen'. Hiermee wordt al meteen duidelijk dat heel wat kosten te wijten zijn aan individuele personen die betrokken zijn bij dit ongeval of na(ver)werking ervan. Zoals de detailbeschrijving hierboven al laat uitschijnen, zijn het vooral de loonkosten van het slachtoffer die zwaar doorwegen. Het slachtoffer bleef in totaal 214 dagen afwezig. Dat brengt dus een serieuze loonkost met zich mee, aangezien er nog steeds vaste kosten te betalen

zijn na de periode van gewaarborgd loon. Dit gaf de veiligheidsmanager trouwens ook al aan tijdens het intakegesprek. De reden dat hij dit arbeidsongeval wilde laten bestuderen, was dat de arbeider vrij lang afwezig is gebleven. Hij wilde zien hoe dit in de PreventMatrix naar voren zou komen. Het is zo dat bij Cumerio niet zo veel arbeidsongevallen gebeuren, maar als er een gebeurde hadden ze vaak te kampen met langdurig ziekteverzuim, aldus de veiligheidsmanager. Het is vooral treffend als we zien dat de loonkosten tijdens de periode van het gewaarborgd loon (€ 3.962,56) ongeveer evenveel bedragen als de loonkosten na de periode van het gewaarborgd loon (€ 3.158,73). Dit leiden we af uit de vragenlijst die het bedrijf invulde (bijlage 7), maar die niet gepubliceerd wordt omwille van mogelijk confidentiële gegevens. Deze vaste kosten wegen dus erg zwaar door in periodes van langdurige ziekte. Ook als we in horizontale richting in de matrix kijken, zien we dat de kosten van ziekteverzuim het grootste aandeel hebben in de rekening 'Personeel'. Ze bedragen een kleine 80% van de totale kosten aan personeel.

Ook de medische kosten vertegenwoordigen een groot deel. Deze zijn voornamelijk te wijten aan de naverzorging van het slachtoffer. Doordat het slachtoffer enkele kootjes van zijn vingers verloor, moest hij nadien meer bescherming dragen dan zijn medecollega's. Ook thuis had de werknemer aangepaste bescherming nodig. Deze werd bekostigd door Cumerio. Het bestudeerde ongeval dateert uit 2005. De werknemer ging in 2007 op pensioen. Cumerio heeft dus nog twee jaar moeten instaan voor de kosten van deze extra bescherming.

Als laatste zijn er nog loonkosten voor de niet-productieve tijd. Zoals we kunnen zien zijn er 9,5 uren 'verloren' gegaan. Deze moeten ook meegerekend worden in de kost van het ongeval. Dit zijn de uren waar collega's het werk onderbreken om te kijken wat er gebeurd is en eventueel het slachtoffer te hulp schieten. Eveneens de uren waar de EHBO'er de eerste zorgen toedient en hierover rapporteert zitten hierin vervat.

De kleine kostenbedragen die verder nog in de matrix opduiken zijn werkingskosten die worden toegewezen. Zoals eerder reeds gemeld, zijn dit de enige indirecte kosten die via een percentage worden toegewezen aan de verschillende boekhoudkundige rekeningen.

Organisatie

totaal niet-productieve uren	27,5	
<i>Goederen</i>		
werkingskosten	60,23	60,23
<i>Diensten</i>		
werkingskosten	51,62	51,62
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	43,02	
loonkosten niet-productieve tijd	1.720,74	1.763,76
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	17,21	17,21
Totaal		1.892,81

Als tweede en laatste grote kostenpost bespreek ik het aspect 'Organisatie' in detail. Zoals we kunnen zien worden hier alle kosten (behalve de toegewezen werkingskosten) veroorzaakt door het inzetten van personeel. Op zich is dit logisch, want de organisatie van een bedrijf vergt heel wat analyse van het management. Dit valt dan ook allemaal onder de noemer van de niet-productieve uren. Graag wil ik opmerken dat het hier de analyse en bespreking van het ongeval zélf betreft. Ook reorganisatie van het werk ten gevolge van de afwezigheid van het slachtoffer valt hieronder. Hetgeen hier niet mag meegerekend worden, zijn de kosten die te maken hebben met reorganisatie ten gevolge van preventie om soortgelijke ongevallen te vermijden. Deze kost is niet eigen aan het ongeval, maar is een gevolg ervan. Indien deze zou meegerekend worden, zouden we een vertekend beeld krijgen van de werkelijke kost van het arbeidsongeval.

Uitrusting

Rest er nog één kostenpost met een miniem aandeel in de totale kost, namelijk 'Uitrusting'. Een detailweergave is hier niet vereist omdat uit de matrix zelf al af te leiden is waar de kosten ontstaan zijn. De kernboor, die het ongeval veroorzaakte, is stuk gegaan tijdens het ongeval. Een nieuwe kernboor kostte 50 euro. Dit is een nieuw 'Goed' dat aangekocht wordt voor de 'Uitrusting'. De resterende 0,23 euro op de rij 'Goederen' zijn toegewezen werkingskosten. Verder zien we in de kolom 'Uitrusting' bij de rij 'Personeel' nog een getal van 6,80 euro. Buiten een miniem

deeltje aan werkingskosten, bevat deze cel de loonkosten van de aankoper die een kwartier nodig had om de aankooptransactie van de kernboor te vervolledigen.

Aangezien dit ongeval geen schade veroorzaakte aan de omgeving noch een productiestilstand met zich meebracht, doen zich in deze categorieën ook geen kosten voor.

6.1.4 Omschrijving van het tweede arbeidsongeval

Doordat een hydraulische knipschaar zich richtte naar de vorm van de koperdraad, draaide deze schaar zijdelings weg. Hierdoor werd de rechterduim van betrokkene geklemd tussen de knipschaar en het ijzeren frame van een walskooi.

6.1.5 Kosten en analyse van het tweede arbeidsongeval

	Mensen	Uitrusting	Organisatie	Product	Omgeving	
Goederen (60)	4,62	0,00	51,05	5,28	0,00	60,96
Diensten (61)	3,96	0,00	43,76	4,53	0,00	52,25
Personeel (62)	4.631,83	0,00	1.495,04	154,73	0,00	6.281,60
Afschrijvingen (63)	1,32	0,00	14,59	1,51	0,00	17,42
	4.641,73	0,00	1.604,44	166,06	0,00	6.412,23

Kosten terugbetaald door de verzekering: *(zie opmerking p. 61)

Totale kosten ten laste van het bedrijf: 6.412,23 – *

Mensen

totaal niet-productieve uren	3,5	
<i>Goederen</i>		
werkingskosten	4,62	4,62
<i>Diensten</i>		
medische kosten	0,00	
werkingskosten	3,96	3,96
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	3,30	
loonkosten slachtoffer	4.496,43	
loonkosten vervanger	0,00	
loonkosten niet-productieve tijd	132,09	4.631,83
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	1,32	1,32
Totaal		4.641,73

Gelijkaardig aan het vorige ongeval, zien we ook hier dat de meeste kosten betrekking hebben op personen die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken waren bij het ongeval. Het is dan ook vooral de afwezigheid van het slachtoffer dat voor 70% van de totale kostprijs instaat. In tegenstelling tot het eerste ongeval, wegen hier de kosten tijdens de periode van gewaarborgd loon het meeste door. Op zich is dit logisch, want het slachtoffer was in totaal slechts 30 dagen afwezig. Hierdoor heeft Cumerio maar 16 dagen vaste loonkosten betaald terwijl de werknemer niet productief was.

Naast de personeelskosten en de toegewezen werkingskosten, zien we ook nog een kleine kostenpost die te maken heeft met de niet-productieve tijd. Hieronder vallen de loonkosten die betaald werden aan de werknemers die het slachtoffer naar de EHBO-post begeleidden, de eerste zorgen toediende en hierover een rapport opmaakte alsook de tijd dat de collega's het werk hebben stilgelegd om zich te bekommeren over het slachtoffer.

Organisatie

totaal niet-productieve uren	24	
<i>Goederen</i>		
werkingskosten	51,05	51,05
<i>Diensten</i>		
werkingskosten	43,76	43,76
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	36,46	
loonkosten niet-productieve tijd	1.458,58	1.495,04
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	14,59	14,59
Totaal		1.604,44

Ongeveer één vierde van de totale kost van dit ongeval is toe te wijzen aan de kostendrager 'Organisatie'. Ten gevolge van dit ongeval zijn er 24 niet-productieve uren 'verloren' gegaan. Het is dus duidelijk dat dit ongeval heel wat analyse en bespreking met zich heeft meegebracht. Er werd door het management heel wat tijd besteed (9 uren) aan het analyseren van dit ongeval. Daarenboven is het ongeval uitvoerig besproken tijdens de samenkomst van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk. (CPBW) en hebben de preventieadviseurs en de collega's nog heel wat tijd doorgebracht met het analyseren van het ongeval.

Product

Omdat het ongeval een productiestilstand veroorzaakt heeft, konden een aantal mensen een tijdje niet werken. Dit is meteen ook de verklaring van de personeelskosten in de kolom 'Product'. Een aantal arbeiders hebben een tijdlang niet kunnen voort werken. De tijd dat zij hebben moeten wachten tot de productie terug op gang kwam, werden ze wel betaald door het bedrijf alsof zij die tijd gewerkt hebben aan een normaal productieniveau.

6.2 nv Van Cleven

In 1958 startten de broers Willy, zeevaartingenieur en René, koeltechnicus samen een klein commercieel bedrijf in de koeltechniek. Hoewel ze initieel enkel koeltoonbanken voor slager vervaardigden, begonnen de broers later ook met de productie van draaien schuifdeuren voor geïsoleerde frigokamers. Midden jaren '60 nam de fruitsector een grote vlucht waardoor nv Van Cleven zich op ook op het segment van frigobouw voor de fruitsector richtte. Sinds 1992 is het bedrijf van koers gewisseld. De meeste productieprocessen werden stopgezet wegens te kapitaalintensief en te veel concurrentie. Door de hoge productiekosten, kocht men voortaan de onderdelen zelf aan en voorzag nv Van Cleven enkel nog in het montagewerk. Het bedrijf werkt vanaf nu projectmatig en focust zich vooral op de industrie. De hoge servicegraad die het bedrijf biedt, zorgt ervoor dat de projecten die uitgevoerd worden door nv Van Cleven een grote toegevoegde waarde genieten. Deze koerswisseling heeft het bedrijf geen windeieren gelegd. Op gebied van industriële isolatiebouw, airconditioning en industriële koeling behoort nv Van Cleven bij de Belgische top! De combinatie van goede arbeidskrachten, strenge kwaliteitseisen, milieunormen en flexibiliteit heeft ervoor gezorgd dat nv Van Cleven heden ten dage heel wat naam en faam heeft verworven op Belgisch grondgebied. (bron: gesprek met bedrijfsleider Peter Van Cleven)

6.2.1 Gesprek in het bedrijf

Het gesprek bij nv Van Cleven nam een heel andere wending aan dan het gesprek dat ik voorheen bij Cumerio had. Bij nv Van Cleven is men helemaal niet zo intensief bezig met kostencalculatie van arbeidsongevallen. Daarmee is niet gezegd dat er bij nv Van Cleven geen aandacht wordt geschonken aan (de preventie van) arbeidsongevallen. Integendeel zelfs. Wat wel gezegd is, is dat er in dit bedrijf nog een beetje de opvatting heerst dat de kosten van arbeidsongevallen vrijwel volledig door de verzekering gedekt worden. Er wordt dus niet echt aandacht besteed aan de werkelijke kosten van het ongeval.

Zoals reeds gezegd, wordt de preventiekant zeker niet verwaarloosd bij nv Van Cleven. Het bedrijf bestaat uit één werkgever zonder CPBW en meer dan twintig

werknemers. Er is dus volgens de wettelijke voorschriften één preventieadviseur benoemd die eveneens werknemer is in het bedrijf (FOD WASO, z.d.). De taak van deze preventieadviseur is het analyseren van (niet ernstige) arbeidsongevallen en hierover rapporteren. Ook vertelde hij dat nv Van Cleven, op aandringen van grote klanten, met een VCA-label werkt. Het label staat voor Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers. Dit is een veiligheidscertificaat dat aannemers, onderaannemers en contractanten op vrijwillige basis kunnen aanvragen. Het bedrijf en de werklocaties worden doorgelicht en als ze voldoen aan alle basisvoorwaarden krijgen ze een VCA-label toegekend. We kunnen hier zeker van een pluspunt spreken op gebied van veiligheid en preventie bij nv Van Cleven. De andere resterende taken die buiten de bevoegdheid van de preventieadviseur vallen, worden uitbesteed. Voor het medisch onderzoek doen zij dan ook beroep op een externe dienst voor preventie en bescherming op het werk.

6.2.2 Omschrijving van het eerste arbeidsongeval

Bij het verplaatsen van een koelmachine door twee arbeiders in het eigen atelier, kantelde deze machine. De arbeiders kregen de koelmachine niet meer terug in een stabiele positie geduwd, waardoor de machine omviel. Hierbij is de machine terecht gekomen tegen de linkerschouder en –sleutelbeen van het slachtoffer. De arbeider liep hierdoor heel wat schaafwonden en kneuzingen op.

6.2.3 Kosten en analyse van het eerste arbeidsongeval

	Mensen	Uitrusting	Organisatie	Product	Omgeving	
Goederen (60)	1,24	0,00	4,38	0,00	0,00	5,62
Diensten (61)	1,07	0,00	3,75	0,00	0,00	4,82
Personeel (62)	1.669,39	0,00	128,13	0,00	0,00	1.797,51
Afschrijvingen (63)	0,36	0,00	1,25	0,00	0,00	1,61
	1.672,05	0,00	137,50	0,00	0,00	1.809,55

Kosten terugbetaald door de verzekering: 674,37

Totale kosten ten laste van het bedrijf: 1.809,55 – 674,37 = 1.135,18

Mensen

totaal niet-productieve uren	1	
------------------------------	---	--

<i>Goederen</i>		
werkingskosten	1,24	1,24
<i>Diensten</i>		
medische kosten	0,00	
werkingskosten	1,07	1,07
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	0,89	
loonkosten slachtoffer	1.633,00	
loonkosten vervanger	0,00	
loonkosten niet-productieve tijd	35,50	1.669,39
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	0,36	0,36
Totaal		1.672,05

We merken dat de grootste kost te wijten is aan de loonkosten van het slachtoffer. In totaal was het slachtoffer 46 uren afwezig, wat overeenkomt met 8 werkdagen. Deze dagen vallen dus nog volledig binnen de periode van het gewaarborgd loon. Het komt er dus op neer dat nv Van Cleven 8 dagen loon betaald heeft aan een werknemer die geen arbeid opleverde. De loonkosten van niet-productieve tijd verwijzen naar de tijd

dat de collega-arbeider het werk heeft stopgezet om het slachtoffer te helpen. De toegewezen werkingskosten zijn zeer miniem.

Organisatie

totaal niet-productieve uren	2,5	
<i>Goederen</i>		
werkingskosten	4,38	4,38
<i>Diensten</i>		
werkingskosten	3,75	3,75
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	3,13	
loonkosten niet-productieve tijd	125,00	128,13
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	1,25	1,25
Totaal		137,50

De niet-productieve tijd die hier 'verloren' gaat, zijn de uren die de preventieadviseur besteedt aan analyse van het ongeval en administratieve opvolging van het ongeval. Samen met de werkingskosten bedragen deze kosten minder dan een tiende van de totale kostprijs.

6.2.4 Omschrijving van het tweede arbeidsongeval

De betrokkene was gaten aan het boren om een U-sokkel op de vloer te bevestigen. Op deze U-sokkel zouden later isolatiepanelen gemonteerd worden. Tijdens het boren, is het boor afgebroken. Hierdoor is de boormachine, waar nog een stukje van de afgebroken boor opzat, in de linkerhand van het slachtoffer terechtgekomen. Het ongeluk heeft een open wonde aan de tweede en derde vinger van het slachtoffer veroorzaakt.

6.2.5 Kosten en analyse van het tweede arbeidsongeval

	Mensen	Uitrusting	Organisatie	Product	Omgeving	
Goederen (60)	0,62	0,00	3,50	0,00	0,00	4,12
Diensten (61)	0,53	0,00	3,00	0,00	0,00	3,53
Personeel (62)	302,19	0,00	102,50	0,00	0,00	404,69
Afschrijvingen (63)	0,18	0,00	1,00	0,00	0,00	1,18
	303,53	0,00	110,00	0,00	0,00	413,53

Kosten terugbetaald door de verzekering: 99,28

Totale kosten ten laste van het bedrijf: 413,53 – 99,28 = 314,25

Mensen

totaal niet-productieve uren	0,5	
------------------------------	-----	--

<i>Goederen</i>		
werkingskosten	0,62	0,62
<i>Diensten</i>		
medische kosten	0,00	
werkingskosten	0,53	0,53
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	0,44	
loonkosten slachtoffer	284,00	
loonkosten vervanger	0,00	
loonkosten niet-productieve tijd	17,75	302,19
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	0,18	0,18
Totaal		303,53

De meeste kosten worden ook hier weer veroorzaakt door de afwezigheid van het slachtoffer. Hoewel het slachtoffer slechts één dag arbeidsongeschikt was, bepaalt dit toch meer dan de helft van de werkelijke kostprijs van het ongeval (€ 284,00). Het half uur niet-productieve tijd is een collega die het werk stopzet om het slachtoffer te helpen. Ook hier worden de werkingskosten weer toegewezen.

Organisatie

totaal niet-productieve uren	2	
<i>Goederen</i>		
werkingskosten	3,50	3,50
<i>Diensten</i>		
werkingskosten	3,00	3,00
<i>Personeel</i>		
werkingskosten	2,50	
loonkosten niet-productieve tijd	100,00	102,50
<i>Afschrijvingen</i>		
werkingskosten	1,00	1,00
Totaal		110,00

De preventieadviseur heeft een half uur besteed aan de analyse van het ongeval en anderhalf uur aan administratieve verplichtingen. Iets meer dan een vierde van de werkelijke kosten zijn dus te wijten aan verplichtingen die uit de welzijnswet voortvloeien zoals daar zijn: aangifte arbeidsongeval, ongevallensteekkaart opmaken, etc.

6.3 Besluit

In combinatie met de gesprekken in de bedrijven, brengen de voorgaande analyses heel wat kosten aan het licht waarvan de bedrijven zich voorheen weinig of niet bewust waren. De tweezijdige invalshoek van de PreventMatrix doet bedrijven nadenken over het verloop van het ongeval en de kosten die hiermee gepaard gaan.

In het algemeen blijkt uit de documenten van de verzekeringsmaatschappij dat vooral het reëel loonverlies van het slachtoffer vergoed wordt aan het bedrijf. Nu zouden we kunnen denken dat dit dan wel de grootste kosten van het ongeval dekt aangezien we in de matrices vaak opmerkten dat de afwezigheid van het slachtoffer de grootste kostenbepalende factor was. Doch, niets is minder waar. Zoals we al aanvoelden in de bespreking, moeten we naast het reëel loon ook nog rekening houden met vaste loonkosten. Dit deel van de loonkost wordt niet vergoed door de verzekeringsmaatschappij. Van dit vaste deel aan loonkosten zijn bedrijfsleiders zich niet altijd bewust en als ze zich er al van bewust waren, vergeten ze het soms toch

nog mee te nemen in de berekening van kosten. Het is begrijpbaar dat de vaste loonkosten wel eens 'vergeten' worden. Dit zijn vaste sommen die betaald worden aan groepsverzekering, premies en zo meer. In kostprijsberekeningen wordt dan soms wel eens vergeten dat deze kosten ook mee in beschouwing moeten genomen worden.

Dat de afwezigheid van het slachtoffer de grootste kostenbepalende factor is, brengt ook vaak met zich mee dat bedrijven vergeten dat er nog andere betrokkenen waren bij het ongeval. Collega's die het werk neerleggen om het slachtoffer te helpen, of de collega-EHBO'er die de eerste zorgen toedient en hierover rapporteert. Het lijken misschien allemaal maar kleine feiten en nemen vaak heel erg weinig tijd in beslag, toch blijkt uit de matrices dat hiermee flink wat kosten kunnen gepaard gaan. Het is en blijft een feit dat een collega-werknemer die het slachtoffer helpt geen productie oplevert en dus een loon ontvangt in ruil voor geen arbeid.

Naast de direct betrokken personen bij het ongeval (slachtoffer en collega's) zijn er ook indirect betrokken personen. Deze personen ondervinden niet zozeer een nadeel van het ongeval, maar brengen wel hun steentje bij in de verwerking van het ongeval. Hierbij wordt dan voornamelijk gedacht aan de preventieadviseur, de collega's, het managementteam en het CPBW. Vaak wordt hier een redeneringsfout gemaakt in het bepalen van kosten. Het CPBW komt toch samen of het ongeval nu gebeurd zou zijn of niet, redeneren bedrijfsleiders. Men denkt dan ook dat de kost van die vergadering niet moet toegewezen worden aan het ongeval. Toch gaat deze redenering niet helemaal op. Het is wel waar dat het CPBW sowieso samenkomt, ongeacht het gebeuren van het ongeval, maar het is niet waar dat hiermee geen kosten gepaard gaan. De vergadering van het CPBW zal meer tijd in beslag nemen omdat het ongeval dient geanalyseerd te worden. Hiermee zien managers en andere leden van het CPBW een deel van hun tijd opgaan in vergaderen. Dit zijn kosten die moeten meegerekend worden in de kostprijsberekening van het ongeval. Zo is het voorbeeld van het CPBW ook van toepassing op het managementteam en op de preventieadviseur(s).

Bovendien is het belangrijk dat we naast het aantal betrokken personen ook nog oog hebben voor zaken die betrokken zijn bij het ongeval. De omgeving die beschadigd wordt door het ongeval, kan dan misschien wel in grote mate hersteld worden, maar kan toch aan waarde inboeten ten opzichte van de toestand voor het ongeval. Er moet dan een extra afschrijvingskost in rekening gebracht worden. Eveneens moeten de

herstellingswerken bekostigd worden. Deze parallel kan grotendeels doorgetrokken worden in de uitrusting. Daarnaast kan een ongeval een productiestilstand veroorzaken of producten beschadigen. Wel moet gezegd worden dat deze kosten minder snel vergeten worden, omdat die zich vaak in de zeer dichte nabijheid van het ongeval voordoen. Maar toch zitten ook hier addertjes onder het gras. Een eigen werknemer kan de omgeving herstellen. Dit wijst er dan niet meteen op dat er extra kosten zijn, want de werknemer is toch in het bedrijf. Maar hij wordt op dat moment wel betaald aan een loon dat in overeenstemming is met zijn productiviteit op de arbeidsplek en niet met de productiviteit die hij oplevert door het herstellen van de omgeving.

We merken dus heel erg duidelijk dat een arbeidsongeval uit meer dan alleen de afwezigheid van het slachtoffer bestaat. Om terug te komen op het voorbeeld van de in de vijver geworpen steen (cf. Hoofdstuk 4), maken we nogmaals duidelijk dat we bij kostprijsberekening ons niet alleen mogen beperken tot de analyse van de directe gebeurtenis en omgeving. Bovendien merken we ook heel duidelijk dat het absolute nonsens is om aan te nemen dat een verzekeringsmaatschappij het gehele arbeidsongeval vergoedt.

Bij de vier voorgaande analyses is er helaas steeds een slachtoffer gevallen. Natuurlijk is het mogelijk dat er een arbeidsongeval gebeurt waarbij geen slachtoffer valt en dus enkel materiële schade betrokken is. We kunnen dan misschien niet echt spreken over een ongeval in de zin van het woord, maar toch kan ook hiervoor de PreventMatrix gebruikt worden. Het zal bij de analyse van dat soort 'ongevallen' zijn dat het preventieaspect Mens en de kostenpost Personeel minder groot zijn. De kosten zullen dan eerder opduiken in posten zoals Goederen of Uitrusting en Omgeving.

Als laatste wil ik nog graag toevoegen dat uit deze analyses niet is gebleken dat de boekhoudkundige rekening 64 'Andere bedrijfskosten' een meerwaarde zou bieden aan de PreventMatrix (cf. paragraaf 4.2.1). Alle kosten die uit voorgaande arbeidsongevallen gedetecteerd werden konden onder de rekeningen 60 tot en met 63 ondergebracht worden. Uiteraard gaat het hier slechts om vier arbeidsongevallen, maar aangezien vzw Prevent hier ook al onderzoek naar verricht had, denk ik te kunnen besluiten dat rekening 64 niet dient opgenomen te worden in de PreventMatrix.

*Opmerking: Tijdens het afsluiten van mijn thesis, beschikte ik helaas nog steeds niet over de gegevens van de verzekeringsmaatschappij van Cumerio. Hoewel beide bedrijven onder dezelfde verzekeringsmaatschappij vallen, had het bij Cumerio toch heel wat meer voeten in de aarde om aan deze gegevens te geraken. Uiteindelijk toch nog zonder resultaat. Persoonlijk denk ik te mogen concluderen dat het voorgaande besluit niet extreem zou wijzigen als ik wel had kunnen beschikken over de bedragen die Cumerio heeft teruggevorderd van zijn verzekeringsmaatschappij.

Hoofdstuk 7 Nabeschouwing

7.1 Conclusies

Het hoofddoel van deze thesis was na te gaan of de PreventMatrix in staat was om elk soort bedrijf op een simpele manier de kosten van arbeidsongevallen te laten berekenen (cf. Hoofdstuk 1). Om hierop antwoord te kunnen geven, heb ik enkele arbeidsongevallen geanalyseerd in twee soorten bedrijven. Enerzijds Cumerio, een grote multinational en anderzijds nv Van Cleven, een plaatselijke KMO. Via gesprekken in bedrijven en de analyses uit het vorige hoofdstuk, kunnen we een besluit trekken over de PreventMatrix in al haar aspecten.

Wat vooral bleek uit gesprekken is dat bedrijven het niet gewend zijn om de cijfermatige boekhouding te combineren met de analytische preventie. Zowel bij Cumerio als bij nv Van Cleven was de verbazing (en ook de nieuwsgierigheid) groot bij de introductie van de PreventMatrix. Wanneer ik een afspraak in een bedrijf vastlegde, vroeg ik ook steeds of er zowel een boekhouder als een medewerker uit het preventiebeleid aanwezig kon zijn. Voor beide bedrijven was dit meteen al een nieuwe invalshoek. Beide afdelingen hadden nog nooit echt met elkaar gesproken, toch alleszins niet op gebied van kostencalculatie van arbeidsongevallen.

De bedoeling om vanuit twee dimensies te werken, is het meer zichtbaar maken van kosten van arbeidsongevallen op ondernemingsniveau. Hierin slaagt de PreventMatrix voor de volle honderd percent. Zoals in hoofdstuk 3 al is opgemerkt, vergeten bedrijven heel wat kosten mee te nemen in hun berekening. Vaak zijn dit kosten waarvan niet meteen duidelijk is hoe ze verband houden met het ongeval. Het is net hier dat het voordeel van twee dimensies volledig tot uiting komt. MUOPO is in feite een ongevallenanalysemethode. Door aspecten van deze methode te gebruiken, worden bedrijven aangezet tot nadenken over het ongeval. Hierdoor komen veel aspecten aan het licht waarvan bedrijven misschien niet verwacht hadden dat ze met het ongeval te maken hadden. De combinatie met de kostenrekeningen zorgt ervoor dat deze aspecten ook netjes gemonetariseerd kunnen worden waardoor we een volledig overzicht van de kosten van het arbeidsongeval krijgen. Bovendien biedt de

PreventMatrix het bijkomend voordeel dat kosten niet meer zozeer 'benoemd' worden. In plaats van na te gaan of een kost direct of indirect is, worden indirecte kosten zoveel mogelijk geëxpliciteerd waardoor het gebruiksgemak van de matrix nogmaals zienderogen stijgt.

De vraag blijft natuurlijk of al deze voordelen van de matrix zich ook uiten in de bedrijfspraktijk. Naar mijn mening, en na de verwerking van de case studies, valt hier een tweedelig antwoord op te bieden. Enerzijds biedt de nieuwe invalshoek van de PreventMatrix in elk soort bedrijf een nieuwe aanpak. Om een zo goed mogelijk totaalbeeld te creëren van de kosten en om kosten zichtbaar te maken, biedt de PreventMatrix zowel in een KMO als in een multinational een grote meerwaarde. De zichtbaarheid van de kosten in combinatie met een kijk vanuit preventie is voor beide bedrijven uniek. Het is een manier van werken die ervoor zorgt dat de juiste aspecten een juiste kost krijgen toegewezen.

Anderzijds biedt de PreventMatrix wel een andere soort meerwaarde in een KMO dan in een multinational. Cumerio, en volgens mij meerdere grote bedrijven, had reeds een eigen kostencalculatiesysteem uitgewerkt. Dit zorgde ervoor dat zij met een beetje argwaan toekeken op de nieuwe manier van rekenen die de matrix bood. De meerwaarde die de PreventMatrix in dergelijke bedrijven kan bieden berust dus eerder op een upgrading of substitutie van bestaande kostencalculatiesystemen dan op het introduceren van kostberekening. Dit laatste is dan weer wel de meerwaarde die de matrix biedt voor nv Van Cleven en waarschijnlijk vele andere KMO's. Voor hen is kostencalculatie eerder een 'ver-van-hun-bed-show'. Meestal hebben zij noch de tijd noch de middelen om een volledig systeem van kostencalculatie uit te bouwen. Als ik mij baseer op mijn ervaring bij nv Van Cleven heerst er in kleine bedrijven gewoon de filosofie dat de verzekering het wel vergoedt. Voor hen betekent het kostenbeheer van arbeidsongevallen vaak ook niet meer dan een aangifte voor de verzekering invullen en wachten tot zij het geld teruggevorderd hebben. In kleine bedrijven zal de PreventMatrix er eerder voor zorgen dat bedrijfsleiders eindelijk een niet te complexe tool hebben waarmee zij deze kostenberekening kunnen doen. Bovendien zal op die manier ook het gevoel dat kostenbeheer van arbeidsongevallen erg belangrijk is, aangewakkerd worden. De PreventMatrix is dus in mijn ogen een veelzijdig middel met twee verschillende meerwaardes voor bedrijven.

Dat het gebruik van de PreventMatrix er toe zal leiden dat er meer en/of betere preventie zal geïmplementeerd worden, is een stelling die iets te kort door de bocht gaat. Wat wel klopt, is dat de PreventMatrix een ideale springplank biedt als men ervoor wil zorgen dat het bedrijf meer preventiemaatregelen zal nemen. Aangezien de PreventMatrix een totaalbeeld geeft van kosten, kunnen bedrijfsleiders hun beslissingen op veel nauwkeurigere cijfers baseren. In de beleidsregionen van een bedrijf wordt er vaak een vorm van kosten-batenanalyse uitgevoerd alvorens over te gaan tot het nemen van een beslissing. De PreventMatrix kan er uitermate goed voor zorgen dat die kosten-batenanalyses voortaan op meer nauwkeurige gegevens gebaseerd worden. Hierdoor zullen de baten van preventie (lees: het vermijden van kosten van arbeidsongevallen) vaak primeren op de kosten van preventie (lees: het implementeren van een preventiebeleid). Preventie zal hierdoor meteen een stuk aantrekkelijker worden voor het bedrijf. Uiteraard is de PreventMatrix niet geschikt om aan te tonen welke preventiemaatregelen er nu precies moeten genomen worden. Hiervoor moet de bedrijfsleider nog steeds beroep doen op specifieke ongevallenanalysemethodes. De PreventMatrix kan wel aantonen in welk aspect van het MUOPO-model zich de meeste kosten voordoen.

Wanneer preventie aantrekkelijker wordt voor bedrijven, zullen bedrijven hopelijk meer geneigd zijn om preventiemaatregelen te nemen. Als we veronderstellen dat het gros van deze maatregelen ook de juiste zijn, zullen we normaalgezien een reductie in het aantal arbeidsongevallen kunnen opmerken. Volgend op paragraaf 3.1.4 kunnen we dan concluderen dat preventie ervoor zorgt dat externe kosten voor het bedrijf, geïnternaliseerd worden. Anticipatie op arbeidsongevallen door middel van preventie zal ervoor zorgen dat de maatschappij bijvoorbeeld heel wat minder kosten aan sociale zekerheid zal hebben. Ook het individu blijft gespaard van een heel aantal kosten. En wat zeker niet mag vergeten worden is dat zowel de maatschappij als het individu gespaard blijft van smart en menselijk leed. Deze aspecten konden we sowieso al moeilijk monetariseren, maar door preventie toe te passen, zorgen we ervoor dat ze mindere mate voorkomen.

Als laatste en nauw aansluitend bij het vorige, wil ik nog een voordeel aanhalen van de PreventMatrix en eigenlijk van kostencalculatie in het algemeen. Wanneer we voor elk arbeidsongeval systematisch een kostenberekening maken, kunnen we over bepaalde periodes trends ontdekken. Het zijn die trends die ook aanzetten tot nieuwe

beleidsbeslissingen. Een bedrijf zal, afhankelijk van de ernst van het ongeval, niet meteen geneigd zijn het hele preventiebeleid om te gooien als er één ongeval gebeurd is. Het bedrijf zal hier eerder toe geneigd zijn als men merkt dat er zich in bepaalde periodes veel arbeidsongevallen hebben voorgedaan en dat de kosten zich steeds weer in hetzelfde aspect van MUOPO concentreren.

7.2 Suggesties voor verder onderzoek

Dat de PreventMatrix een nuttige tool is, is zeker uit deze eindverhandeling gebleken. Toch zijn er misschien nog wat aspecten die, omwille van het tijdsbestek dat voor een thesis voorhanden is, onbelicht bleven. Graag wil ik mijn medestudenten en/of andere onderzoekers de kans geven dit alsnog te belichten. In dit onderdeel (en in feite met het volledige eindwerk) geef ik graag een voorzet voor verder (thesis)onderzoek.

We weten dat de PreventMatrix een degelijk ontworpen middel is. Met deze thesis heb ik geprobeerd om mee te werken aan de optimalisatie van dit kostenmodel. Natuurlijk is het de bedoeling van vzw Prevent om deze matrix ooit te commercialiseren. Er moet dan eerst nog onderzocht worden op welke manier de PreventMatrix het best aan de man gebracht wordt en wie nu het precieze doelpubliek is. Dit lijkt me een stevig onderwerp voor studenten die als afstudeerrichting marketing hebben gekozen. In feite is er nog maar één van de vier P's gekend, namelijk Product. Het is nu aan marketingstudenten om Prijs, Promotie en Plaats te concretiseren.

Natuurlijk kan een product niet in de vorm van een prototype gecommmercialiseerd worden. De PreventMatrix zal dus nog verder moeten uitgebouwd worden tot een heus softwareprogramma. Misschien wel het ideale thesisonderwerp voor mijn collega-studenten uit 'handelsingenieur in de beleidsinformatica'. Aangezien zij ook de economische kant van de matrix begrijpen, hebben zij volgens mij een streepje voor op gewone informatici om dergelijk programma te ontwerpen.

Eens de matrix dan werkelijk op de markt is, zal hij ook moeten geïmplementeerd worden in bedrijven. Zoals we uit paragraaf 7.1 kunnen afleiden, zal deze implementatie vermoedelijk heel anders verlopen in een KMO dan in een multinational. Omdat ik in deze thesis slechts twee bedrijven heb geanalyseerd, zou het interessant kunnen zijn om na te gaan in welke mate KMO's en multinationals nog

moeten gesensibiliseerd worden om aan kostberekening van arbeidsongevallen te doen. Daarbij kan dan onderzocht worden hoe dit zijn weerslag vindt op de implementatie van deze matrix. Want een bestaand kostensysteem vervangen vergt een heel andere aanpak dan uit het niets een kostensysteem implementeren. Het zou nuttig kunnen zijn om een soort beleidsplan uit te schrijven voor bedrijfsleiders die de matrix willen implementeren in hun bedrijf. Uit het onderzoek zal dan moeten blijken of het voldoende is om één beleidsplan te ontwikkelen voor alle bedrijfsleiders, of dat het beter is om meerdere beleidsplannen te ontwikkelen die afhankelijk zijn van de grootte en de soort van het bedrijf.

Als laatste suggestie denk ik dat het interessant kan zijn om te onderzoeken of de PreventMatrix in bepaalde mate zou kunnen gebruikt worden wanneer er geen arbeidsongeval gebeurd is. Er zullen ook heel wat sluipende aspecten in een onderneming aanwezig zijn die aanleiding kunnen geven tot een arbeidsongeval, maar zich daarom niet altijd uiten in een arbeidsongeval. Ik denk bijvoorbeeld aan werkdruk, stress, slechte concentratie etc.. Bedrijfsleiders zullen er niet rouwig om zijn als ze mogelijke aanleidingen van arbeidsongevallen kunnen opsporen nog vóór er een arbeidsongeval gebeurd is. Zodoende zien ze ook wat deze verscholen aspecten kosten aan hun onderneming. Zulke opsporingen zouden misschien in de vorm van een PreventAuditMatrix kunnen gebeuren...?

Persoonlijk wil ik nog graag vermelden dat ik enorm opgetogen ben dat ik heb mogen meewerken aan dit onderzoek. Dankzij de steun van vzw Prevent heb ik de kans gekregen om nog voor het beëindigen van mijn studies toch al een bedrijfskundig probleem te onderzoeken en om mee te helpen aan de ontwikkeling van de oplossing. Ik hoop dan ook ten stelligste dat voorgaande suggesties door medestudenten zullen opgevolgd worden en dat deze thesis het begin betekent van een grootschalig vervolgonderzoek.

Lijst van de geraadpleegde werken

ACV Online. (z.d.). *Sociale wetgeving privé. Ziekte t.o.v. de werkgever*. Opgevraagd op 9 november 2007, van de volgende website http://www.acv-online.be/Sociale_wetgeving_privé/Infopakketten/Ziekte/Tov__werkgever/ziekte_tov_wergever.asp?pageid=tcm:9-5156-64

Arbeidsongevallenwet van 10/04/1971. Opgevraagd op 21 augustus 2007, van de volgende website http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=1971041001

Belgian Safe Work Information Center. (z.d.). *Preventiebeleid in België*. Opgevraagd op 20 september 2007, van de volgende website http://www.beswic.be/systems/belgian_prevention_system/index_html/view?searchterm=arbeidsongevallen

Berghs, K., Pots, P., Vanachter, O., & Van der Steen, M. (2006). *Arbeidsongevallen. Een werkbare benadering*. Brussel: UGA

Boardman, A.E., Greenberg, D.H., Vinning, A.R., & Weimer, D.L. (2006). *Cost-Benefit Analysis. Concepts and Practice. Third Edition*. New Jersey: Pearson Education, Inc.

Compes, P. (1965). *Betriebsunfälle wirtschaftlich gesehen*. Bonn

Cumerio. (2007). *Ons bedrijf*. Opgevraagd op 12 maart 2008, van de volgende website <http://www.cumerio.com/nl/onsBedrijf/>

De Greef, M., & Mossink, J. (2002). *Inventory of socioeconomic costs of work accidents*. European Agency for Safety and Health at Work.

De Greef, M., & Van den Broek, K. De PreventMatrix: over het kostenplaatje van een arbeidsongeval. *Prevent Focus*, jg 2006, nr.7, p. 4-8.

de Jong, P., Maks, H., Thio, V. & Wansink, M. (2005). *Kosten en baten van arbeidsveiligheidsmaatregelen*. Den Haag: APE

Dorman, P. (2000). *Three Preliminary Papers on the Economics of Occupational Safety and Health, Chapter 1: The costs of accidents and diseases*. Opgevraagd op 9 oktober 2007, van de volgende website http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/papers/eoanal/wr_chp1.htm

Dumortier, J.L. Arbeidsongevallenwetgeving: Wat is er veranderd?. *Preventie & Bescherming*, jg 2005, vol 58, nr.06, p. 20-27

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. (2002). *Facts 27, Sociaaleconomische kosten van arbeidsongevallen*. Opgevraagd op 12 september 2007, van de volgende website <http://osha.europa.eu/publications/factsheets/27>

Europees Agentschap voor veiligheid en gezondheid op het werk. (2002). *Facts 28, Economische evaluatie van de preventie van arbeidsongevallen op bedrijfsniveau*. Opgevraagd op 12 september 2007, van de volgende website <http://osha.europa.eu/publications/factsheets/28>

FOD WASO. (z.d.). *Arbeidsongevallen*. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website http://www.werk.belgie.be/detailA_Z.aspx?id=1238#AutoAncher1

FOD WASO. (z.d.). *Interne dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk*. Opgevraagd op 19 maart 2008, van de volgende website <http://www.werk.belgie.be/defaultTab.aspx?id=567>

Fonds voor Arbeidsongevallen. (2007). *De ongevallenaangifte*. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website http://socialsecurity.fgov.be/faofat/site_nl/employeur/prive/declaration/declaration.html

Fonds voor Arbeidsongevallen. (2007). *Toepassingsgebied van de verzekeringsplicht voor arbeidsongevallen*. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website http://socialsecurity.fgov.be/faofat/site_nl/employeur/prive/obligation_assurance/toepassingsgebied.html

Fonds voor Arbeidsongevallen. (2008). *Jaarlijkse statistische tabellen*. Opgevraagd op 7 april 2008, van de volgende website

http://www.fao.fgov.be/site_nl/stats_etudes/tableaux_stats/tableaux_stats.html

Fonds voor Arbeidsongevallen. (z.d.). *Aangifteformulier van arbeidsongevallen*.

Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website

http://socialsecurity.fgov.be/faofat/site_nl/employeur/prive/declaration/documents/aa ngiftevanarbeidsongevalprivesector.pdf

International Labour Organisation. (z.d.). *The Economics of Health, Safety and Well-being*. Opgevraagd op 25 oktober 2007, van de volgende website

<http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/econo/barefoot.pdf>

Jorissen, A., Lybaert, N., Reyns, C. & Vanneste, J. (2004). *Financial accounting (boek 1 en boek 2)*. Antwerpen: De Boeck.

Koninklijk besluit (geconsolideerd) 12/03/2003 tot vaststelling van de wijze en van de termijn van aangifte van een arbeidsongeval. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website

http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=2003031243

Koninklijk Besluit (geconsolideerd) 12/09/2003 tot bepaling van de minimumindeling van een algemeen rekeningstelsel. Opgevraagd op 19 november, van de volgende website

http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=1983091231

Koninklijk besluit (geconsolideerd) 24/02/2005 houdende diverse bepalingen ter bestrijding van de ernstige arbeidsongevallen en vereenvoudiging van de arbeidsongevallenaangifte. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website

http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=2005022432

Koninklijk besluit (geconsolideerd) 27/03/1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. Opgevraagd op 11 september 2007, van de volgende website

http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=1998032736

http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=1998032736

Ministry of Social Affairs and Health Finland. (1999). *The TYTA model*. Opgevraagd op 25 oktober 2007, van de volgende website <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/whpwb/econo/tyta.pdf>

Partena Online. (z.d.). *Gewaarborgd loon in geval van arbeidsongeschiktheid*. Opgevraagd op 9 november 2007, van de volgende website http://www.partena-ziekenfonds.be/jsp/index.jsp?language=NI&tmpl_folderid=142&id=1116&origin=Common

Provikmo. (2007). *Verplichte bonus malus arbeidsongevallen – stand van zaken*. Opgevraagd op 19 december 2007, van de volgende website http://www.provikmo.be/evap/evap.nieuws_pagina.show?p_code=evhu-bonus-malus-ao-29.10.07&p_taal=N

Simonds, R., & Grimaldi, J. (1956). *Safety management: Accident cost and control*. Illinois: Homewood

Van Brempt, K. (2004). *FARAO*. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, Brussel

vzw Prevent. FARAO: bouwen aan vermindering van arbeidsongevallen. *Prevent Focus*, jg 2004, nr. 3, p. 8-12

vzw Prevent. FARAO: de eerste metingen. *Prevent Focus*, jg 2005, nr. 8, p. 4-8
Welzijnswet van 04/08/1996. Opgevraagd op 21 augustus 2007, van de volgende website http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_N.pl?cn=1996080400

Lijst van de tabellen

Tabel 1: Evolutie van het aantal arbeidsongevallen in België en hun gevolgen

Tabel 2: Kosten voor het individu

Tabel 3: Kosten voor de onderneming

Tabel 4: Kosten voor de maatschappij

Tabel 5: Inventarisatie van de kosten vanuit ondernemingsstandpunt

Lijst van de figuren

Figuur 1: Determinatietabel ernstig arbeidsongeval

Figuur 2: Determinatietabel zeer ernstig arbeidsongeval

Figuur 3: Elektronische aangifte arbeidsongevallen

Figuur 4: De ijsbergtheorie van Heinrich

Bijlage 1 Bijlagen ter bepaling van een (zeer) ernstig arbeidsongeval

Bijlage I. - Lijst van de afwijkende gebeurtenissen

- afwijkende gebeurtenis als gevolg van een elektrische storing, explosie, brand
- afwijkende gebeurtenis door overlopen, kantelen, lekken, leeglopen, verdampen, vrijkomen
- breken, barsten, glijden, vallen, instorten van het betrokken voorwerp
- verlies van controle over een machine, vervoer- of transportmiddel, handgereedschap, voorwerp
- vallen van personen van hoogte
- gegrepen of meegesleept worden door een voorwerp of de vaart daarvan

Bijlage II. - Lijst van de betrokken voorwerpen

- steigers of bovengrondse constructies
- graafwerken, sleuven, putten, onderaardse gangen, tunnels of ondergrondse wateromgeving
- installaties
- machines of toestellen
- systemen voor gesloten of open transport en opslag
- voertuigen voor transport over land
- chemische stoffen, explosieven, radioactieve stoffen, biologische stoffen
- veiligheidssystemen en veiligheidsuitrusting
- wapens
- dieren, micro-organismen, virussen

Bijlage III. - Lijst van de letsels

- vleeswonden met verlies van weefsel die aanleiding geven tot een meerdaagse arbeidsongeschiktheid
- botbreuken
- traumatische amputaties
- afzettingen
- schuddingen en inwendige letsels die in afwezigheid van behandeling levensbedreigend kunnen zijn
- schadelijke effecten van elektriciteit die aanleiding geven tot meerdaagse arbeidsongeschiktheid
- brandwonden die aanleiding geven tot meerdaagse arbeidsongeschiktheid of chemische of inwendige verbrandingen of bevrozingen
- acute vergiftigingen
- verstikkingen en verdrinkingen
- effecten van straling (niet thermische) die aanleiding geven tot meerdaagse arbeidsongeschiktheid

Bijlage 2 Aangifteformulier van een arbeidsongeval

AANGIFTE VAN ARBEIDSONGEVAL

Verzekeringsondereming
 Nummer verzekeringspolis:
 Bijkomende onderverdeling van het polisnummer:
 Telfcode van de getroffene (zie verzekeringspolis):

Ongevallenstreekkaart: jaar nr.
 Nummer ongeval bij de verzekeraar:
 ASR-nummer: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Stuur dit formulier, binnen de 8 dagen na het ongeval naar de verzekeraar, samen met het medisch attest van eerste verzorging (art. 62 van de arbeidsongevallenvet van 10 april 1971 en het KB van 12 maart 2003 tot vaststelling van de wijze en termijn van aangifte van een arbeidsongeval).
 Hôe en wanneer u de inspecteur bevoegd inzake de arbeidsveiligheid van het FOD Werkzekerheid, Arbeid en Sociaal Overleg op de hoogte moet brengen van een ernstig ongeval, vindt u in de artikelen 26 en 27 van het Koninklijk besluit van 27 maart 1996 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

WERKGEVER

1 Ondernemingsnummer: of RSZ-nummer:

2 Naam-voornaam of handelsnaam:

3 Straat, nummer, bus:

4 Gemeente:

5 Activiteit van de onderneming:

6 Telffoonnummer van de contactpersoon:

7 Rekeningnummer bij een financiële instelling:

8 Nace-Bel-code:

GETROFFENE

7 INSZ (identificatienummer sociale zekerheid):

8 Naam: Voornaam:

9 Geboorteplaats: Geboortedatum:

10 Geslacht: man vrouw Nationaliteit:

12 Hoofdvrijblijplaats - Land:

Postcode: Gemeente:

Correspondentieadres (ja vermelden indien verschillend van hoofdvrijblijplaats) - Land:

Straat, nummer, bus: Gemeente:

Postcode: Gemeente:

13 Taal van de correspondentie met de getroffene: Nederlands Frans Duits

14 Verwantschap met de werkgever: geen verwantschap eerste graad (ouders en kinderen)

15 Ziektenfonds - Code of naam:
 Straat, nummer, bus: Gemeente:
 Postcode: Gemeente:

Aansluitingsnummer:

16 Rekeningnummer bij een financiële instelling:

17 Dimona-nummer van de tewerkstelling:

18 Datum van indiensttreding:
 Is de einddatum van de arbeidsovereenkomst gekend? ja nee

20 Zo ja, datum einde arbeidsovereenkomst:
 Gewoon beroep in de onderneming:
 Gemeente: land:
 ISCO-code:

21 Normale werkplaats - postcode: Gemeente:
 Axieler, werf, sectie, dienst, departement of afdeling waar de getroffene gewoonlijk zijn beroep uitoefent:

23 Werkte de getroffene in het kader van een onderaanmerking? ja nee

24 Is de getroffene een uitzendkracht? ja nee

Zo ja, ondernemingsnummer van de gebruikende onderneming:
 of RSZ-nummer van de gebruikende onderneming:
 activiteit van de gebruikende onderneming:

ONGEVAL

26 Dag van het ongeval: datum: uur: min:
 Datum van kennisgeving aan de werkgever: uur: min:

27 Aard van het ongeval: arbeidsongeval ongeval op de weg naar of van het werk

28 Werkwijziging van de getroffene op de dag van het ongeval:

29 Plaats van het ongeval - postcode: land:
 van tot en van tot
 Gemeente:

30 Waar (omgeving of soort plaats) bevond de getroffene zich toen het ongeval zich voordeed (voorbeeld: onderhouden; bouwplaats van een tunnel; lokale voor verkeer; landbouw; school; warenhuis; zeehaven; parkeerplaats; sporthal; op het dak van een hotel; particuliere woning; riool; put; autoweg; aan boord van een aangewezen sleep; onder water; enz.) ?

31 Bepaal de algemene activiteit (soort werk) of de taak (in de ruime zin) die de getroffene aan het verrichten was toen het ongeval zich voordeed (voorbeeld: verwerking van producten, opslag, grondverzet, nieuwbouw of sloop van een bouwwerk, werk in de landbouw of bosbouw, werk met levende dieren, verzorging, bijstand aan een persoon of aan personen, opleiding, kantoorwerk, inkoop, verkoop, kunst, of de nevenactiviteiten van deze verschillende werkzaamheden, zoals installatie, installatie, onderhoud, reparatie, schoonmaken, enz.)

32 Bepaal de specifieke activiteit die de getroffene aan het verrichten was toen het ongeval zich voordeed (voorbeeld: punten van de machine, werken met hanggereedschap, besturen van een transportmiddel, rijden, optillen, een voorwerp roeren, een last dragen, een doos sluiten, een ladder opgaan, lopen, gaan zitten, enz.) En de daarbij betrokken voorwerpen (voorbeeld: gereedschap, machine, uitrusting, materialen, voorwerpen, instrumenten, stoffen, enz.)

33 Oefende de getroffene op het ogenblik van het ongeval een bezigheid uit in het kader van zijn gewone beroep? ja nee

34 Welke gebeurtenissen die afwijken van de normale gang van het werk, hebben tot het ongeval geleid? (voorbeeld: elektrische storing; ergote; vuur; overlopen; kamelen, tekens, gasvormig, barsten, vallen of instorten van voorwerp; abnormaal starten of functioneren van een machine; verlies van controle over een transportmiddel of voorwerp; ingelopen of val van persoon; ongepaste handeling; verkeerde beweging; verrassing; schrik; gewelddadige aangevallen worden; enz.). Vermeld alle gebeurtenissen EN de voorwerpen die daarbij een rol hebben gespeeld (voorbeeld: gereedschap, machine, uitrusting, materialen, voorwerpen, instrumenten, stoffen, enz.)

35 Laatste afwijkende gebeurtenis die tot het ongeval heeft geleid⁽¹⁾: Code⁽¹⁾:

36 Voorwerp betrokken bij deze gebeurtenis⁽¹⁾: Code⁽¹⁾:

37 Werd er een proces-verbaal opgemaakt? ja nee weet niet

38 Zo ja, proces-verbaal met identificatienummer opgemaakt te
 op door

39 Kan een dergelijke aansprakelijk gesteld worden voor het ongeval? ja nee weet niet

Zo ja, naam en adres:
 naam en adres van de verzekeraar:
 naam en adres van de verzekeraar:
 Zo ja: Naam - Straat, nr. - bus - Postcode - Gemeente - Land
 Polisnummer:
 Soort⁽²⁾:

Bijlage 3 Ongevallensteekkaart

Inhoud van de arbeidsongevallensteekkaart bedoeld in artikel 7, § 1, 2° c) van het KB 27/03/1998 betreffende de Interne Dienst voor preventie en bescherming op het Werk (uittreksel)

I. Inlichtingen betreffende de steekkaart.

1. Jaar.
2. Chronologisch nummer van de steekkaart in het jaar.

II. Inlichtingen betreffende de werkgever.

1. Naam, voornamen, en volledig adres van de werkgever (postnummer, gemeente, straat en nummer) en inschrijvingsnummer bij de R.S.Z.
2. Doel van de onderneming.
3. Afdeling, bouwplaats en postnummer.
4. Aantal bedienden en aantal werklieden.
5. Arbeidsdagen gepresteerd door geheel het personeel sedert het begin van het jaar tot het einde van de maand die het ongeval voorafgaat.

III. Inlichtingen betreffende het slachtoffer.

1. Naam, voornamen en woonplaats van het slachtoffer
2. Nummer op het personeelsregister.
3. Beroeps categorie.
4. Geslacht.
5. Nationaliteit.
6. Geboortedatum.
7. Burgerlijke stand.
8. Anciënniteit in de beroeps categorie.
9. Gewoon beroep in de onderneming.
10. Werkplaats, bouwplaats, afdeling, dienst, departement of afdeling waar het slachtoffer gewoonlijk zijn functie uitoefent.
11. Anciënniteit in de onderneming en in de exploitatiezetel.
12. Anciënniteit in het gewone beroep.

IV. Inlichtingen betreffende het ongeval.

1. Plaats (postnummer).
2. Datum, dag, uur.
3. Naam, adres van de getuigen.
4. Omstandig verslag van het ongeval.
5. Tewerkstelling van het slachtoffer op het ogenblik van het ongeval. Aanduiden of het om het gewone beroep gaat.
Zoniet, het uitgeoefende beroep aanduiden.
6. Aard van het ongeval.
Arbeidsongeval of ongeval op de weg naar en van het werk.
7. Classificatie van het ongeval.
 - 7.1. Vorm van het ongeval.
 - 7.2. Materiële agens.
8. Getroffen preventiemaatregelen om de herhaling van een dergelijk ongeval te vermijden.

V. Inlichtingen betreffende de verwondingen.

1. Gevolgen van het ongeval.
 - 1.1. Voorziene tijdelijke ongeschiktheid.
 - 1.2. Voorziene bestendige ongeschiktheid.
2. Classificatie van de verwondingen.
 - 2.1. Aard.
 - 2.2. Plaats.

De steekkaart wordt opgesteld rekening houdend met de aanduidingen die voorkomen op de tabellen A,B,C,D,E,F.

De vermeldingen in die tabellen opgenomen moeten voluit op de steekkaart worden overgeschreven.

Tabel A. - Vorm van het ongeval

De vorm van het ongeval waarvan het letsel het directe gevolg is, vermelden. Van een hele reeks opeenvolgende oorzaken wordt alleen die aangegeven, welke onmiddellijk aan het ongeval voorafging. Ingeval verschillende oorzaken zich gelijktijdig hebben voorgedaan, zal enkel die oorzaak behouden blijven, die het meest doorslaggevend of het meest kenschetsend lijkt.

Tabel B. - Materiële agens

Voor de classificatie volgens de materiële agens zal alleen de materiële agens, die rechtstreeks aanleiding heeft gegeven tot het letsel, in aanmerking worden genomen. Indien verscheidene materiële agens kunnen worden ingeroepen, telt alleen de belangrijkste.

Tabel C. - Getroffen preventiemaatregelen om de herhaling van een dergelijk ongeval te beletten

Tabel D. - Gevolgen van het ongeval

1. Voorziene tijdelijke ongeschiktheid. Aantal kalenderdagen ongeschiktheid tussen de datum van het ongeval en de vermoedelijke datum van de werkherneming.
2. Voorziene bestendige ongeschiktheid (overlijden - bestendige ongeschiktheid). Deze wordt berekend op basis van 7 500 verloren dagen voor een overlijden of een ongeschiktheid van 100 pct.

In geval van gedeeltelijke ongeschiktheid wordt de forfaitaire ongeschiktheid berekend volgens de beschikbare inlichtingen op het ogenblik waarop deze steekkaart wordt opgesteld, en namelijk op grond van de geneeskundige bepaling van de bestendige werkongeschiktheid, en bij ontstentenis, volgens de aanduidingen van onderstaande tabel :

Tabel E. - Soort letsel.

Deze lijst wordt gebruikt om de letsels in te delen veroorzaakt door arbeidsongevallen of ongevallen op de weg van en naar het werk, met uitsluiting in het bijzonder, van de beroepsziekten.

Algemeen coderingsprincipe : In geval van multiële letsels die bij één ongeval zijn opgelopen waarbij een van de letsels duidelijk ernstiger is dan het (de) andere, moet dit ongeval worden gerangschikt in de groep die beantwoordt aan de aard van het duidelijk ernstigste letsel. Alleen in gevallen waarin het slachtoffer twee of meer soorten letsels heeft opgelopen en een daarvan niet als ernstiger dan het (de) andere kan worden beschouwd, moet code 120 multiële letsels worden gebruikt.

Tabel F. - Verwond deel van het lichaam.

De groepen betreffende de verschillende plaatsen moeten enkel gebruikt worden voor de rangschikking der gevallen, waarin het slachtoffer diverse letsels opliep op diverse plaatsen, waarvan klaarblijkelijk geen enkel erger is dan de andere.

Zo het ongeval verschillende letsels veroorzaakt op diverse plaatsen en één hiervan duidelijk erger is dan de overige, dan wordt dat ongeval ondergebracht in de groep, die overeenstemt met de plaats van het zwaarste.

Bijlage 4 Inhoud van het omstandig verslag

Uittreksel uit KB 27/03/1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

Onderafdeling 1. - Maatregelen in geval van ernstig arbeidsongeval

Art. 26.

§ 1. Onverminderd het toepassingsgebied gedefinieerd in artikel 1, waarin zijn begrepen de werkgevers bedoeld in artikel 94ter, § 1, van de wet, zijn de bepalingen van deze onderafdeling eveneens van toepassing op de personen bedoeld in artikel 94ter, § 2, van de wet.

§ 2. De persoon of de personen op wie de verplichtingen, bedoeld in artikel 94ter, §§ 1 en 2, van de wet, rusten, brengen met toepassing van die wetsbepalingen, de dienst voor preventie en bescherming op het werk van wie zij zich de medewerking hebben verzekerd voor het onderzoek van arbeidsongevallen op de arbeidsplaats met vier of meer dagen arbeidsongeschiktheid, op de hoogte van het ernstig arbeidsongeval en dragen er zorg voor dat deze dienst het ongeval onmiddellijk onderzoekt, de oorzaken ervan vaststelt, preventiemaatregelen voorstelt om herhaling ervan te voorkomen en hen hierover een **verslag** bezorgt.

Dit verslag bevat ten minste de volgende elementen :

- 1° de identificatie van de slachtoffers en hun werkgevers;
- 2° de gedetailleerde beschrijving van de plaats van het ongeval;
- 3° de gedetailleerde omschrijving van de omstandigheden van het ongeval, inclusief beeldmateriaal;
- 4° de vastgestelde primaire, secundaire, tertiaire en eventuele verdere oorzaken. In deze wordt verstaan onder :
 - a) primaire oorzaken : de materiële feiten die het ongeval mogelijk hebben gemaakt, inzonderheid een ontbrekend of niet correct gebruikt collectief of persoonlijk beschermingsmiddel, een ontbrekende of kortgesloten beveiliging van een machine;
 - b) secundaire oorzaken : oorzaken van organisatorische aard, waardoor de primaire oorzaken zijn ontstaan, inzonderheid een niet uitgevoerde risico-evaluatie, een ontbrekende instructie, een gebrekkig toezicht op de naleving van instructies, een niet correct functionerende interne dienst voor preventie of bescherming op het werk;

c) tertiaire oorzaken : materiële of organisatorische oorzaken die zich bij derden situeren, inzonderheid een ontwerp- of fabricagefout aan een van buitenaf betrokken machine, een niet correct advies geformuleerd door een externe dienst voor preventie en bescherming op het werk of door een externe dienst voor technische controles op de arbeidsplaats;

5° aanbevelingen om herhaling van het ongeval te vermijden;

6° de identificatie van de in het eerste lid bedoelde personen en van de diensten voor preventie en bescherming op het werk die in de totstandkoming van het verslag hebben bijgedragen;

7° de identificatie van de personen die het verslag hebben opgesteld;

8° de identificatie van de personen aan wie een afschrift van het verslag is toegezonden.

De in het eerste lid bedoelde persoon of personen, aan wie het overeenkomstig het verslag toekomt om aan de geformuleerde aanbevelingen gevolg te geven, vullen dit verslag aan met de volgende elementen :

1° de inhoud van hun respectievelijke beslissing in verband met de maatregelen die elkeen zal treffen om herhaling van het ongeval te vermijden, geselecteerd op grond van de aanbevelingen geformuleerd door de dienst of de diensten voor preventie en bescherming op het werk en desgevallend, van het advies van de respectievelijke Comités, of, na overleg met de respectievelijke diensten en desgevallend, Comités, de alternatieve maatregelen die ten minste hetzelfde resultaat garanderen;

2° een actieplan, bevattende de termijnen binnen welke de maatregelen toegepast zullen zijn en de verantwoording van deze termijnen;

3° het advies van de respectievelijke Comités over de oorzaken die aan de basis liggen van het ernstig arbeidsongeval en over de maatregelen die zijn voorgesteld om herhaling ervan te vermijden.

Het geheel van de elementen opgesomd in het tweede en het derde lid vormen het **omstandig verslag** bedoeld in artikel 94ter, §§ 1 en 2, van de wet.

Het omstandig verslag wordt aan de met het toezicht op het welzijn op het werk belaste ambtenaar bezorgd op papier of via een technologisch geschikt middel en wordt door de in het eerste lid bedoelde persoon of personen eigenhandig ondertekend.

§ 3. Indien omwille van materiële feiten het niet mogelijk is om overeenkomstig artikel 94ter, §§ 1 en 2, van de wet een omstandig verslag binnen tien dagen aan de met het toezicht op het welzijn op het werk belaste ambtenaar te bezorgen, kan deze

laatste een binnen dezelfde termijn en op dezelfde wijze bezorgd voorlopig verslag aanvaarden dat ten minste de volgende elementen bevat :

1° de elementen opgesomd in § 2, tweede lid, 1° en 2°;

2° een eerste omschrijving van de omstandigheden van het ongeval;

3° de vastgestelde primaire oorzaken;

4° een gedetailleerd overzicht van de nog uit te voeren onderzoeken met vermelding van de materiële feiten waardoor geen omstandig verslag kan worden bezorgd;

5° de bevindingen van de afvaardiging van het Comité die zich na het ernstig arbeidsongeval onmiddellijk ter plaatse heeft begeven;

6° de adviezen van de respectievelijke Comités die reeds zouden zijn vastgelegd in goedgekeurde notulen op het ogenblik van het bezorgen van het voorlopig verslag aan de ambtenaar.

In dit geval stelt de in het eerste lid bedoelde ambtenaar de termijn vast binnen welke hem de complementaire elementen moeten worden bezorgd.

§ 4. Als een ernstig arbeidsongeval in de zin van artikel 94bis, 1°, van de wet wordt beschouwd :

1° een arbeidsongeval dat aanleiding heeft gegeven tot de dood;

2° een arbeidsongeval waarvan het gebeuren in direct verband staat met een gebeurtenis die afwijkt van de normale uitvoering van het werk en die voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage I van dit besluit, of met het voorwerp dat bij het ongeval betrokken is en dat voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage II van dit besluit, en dat aanleiding heeft gegeven tot :

a) hetzij een blijvend letsel;

b) hetzij een tijdelijk letsel dat voorkomt op de lijst opgenomen als bijlage III van dit besluit.

Bijlage 5 Minimumindeling van een algemeen rekeningstelsel

Uittreksel uit het geconsolideerde KB 12/09/1983 tot bepaling van de minimumindeling van een algemeen rekeningstelsel.

6. Kosten

- 60. Handelsgoederen, grond- en hulpstoffen
 - 600 Aankopen van grondstoffen
 - 601 Aankopen van hulpstoffen
 - 602 Aankopen van diensten, werk en studies
 - 603 Algemene onderaannemingen
 - 604 Aankopen van handelsgoederen
 - 605 Aankopen van onroerende goederen bestemd voor verkoop
 - 608 Ontvangen kortingen, ristorno's en rabatten (-)
 - 609 Voorraadwijzigingen
 - 6090 van grondstoffen
 - 6091 van hulpstoffen
 - 6094 van handelsgoederen
 - 6095 van gekochte gebouwen bestemd voor verkoop
- 61. Diensten en diverse goederen
 - [617 Uitzendkrachten en personen ter beschikking gesteld van de onderneming]
 - [618 Bezoldigingen, premies voor buitenwettelijke verzekeringen, ouderdoms- en overlevingspensioenen van bestuurders, zaakvoerders en werkende vennoten, die niet worden toegekend uit hoofde van een arbeidsovereenkomst.]
- 62. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen
 - 620 Bezoldigingen en rechtstreekse sociale voordelen
 - 6200 Bestuurders of zaakvoerders
 - 6201 Directiepersoneel
 - 6202 Bedienden
 - 6203 Arbeiders
 - 6204 Andere personeelsleden
 - 621 Werkgeversbijdragen voor sociale verzekeringen
 - 622 Werkgeverspremies voor bovenwettelijke verzekeringen
 - 623 Andere personeelskosten
 - 624 Ouderdoms- en overlevingspensioenen
 - 6240 Bestuurders of zaakvoerders
 - 6241 Personeel
- 63. Afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen voor risico's en kosten
 - 630 Afschrijvingen en waardeverminderingen op vaste activa (+)
 - 6300 Afschrijvingen op oprichtingskosten
 - 6301 Afschrijvingen op materiele vaste activa
 - 6302 Afschrijvingen en waardeverminderingen vaste activa (+)
 - 6308 Waardeverminderingen op immateriele vaste activa
 - 6309 Waardeverminderingen op materiele vaste activa

- 631 Waardeverminderingen op voorraden
 - 6310 Toevoeging
 - 6311 Terugneming (-)
- 632 Waardeverminderingen op bestellingen in uitvoering
 - 6320 Toevoeging
 - 6321 Terugneming (-)
- 633 Waardeverminderingen op handelsvorderingen op meer dan een jaar
 - 6330 Toevoeging
 - 6331 Terugneming (-)
- 634 Waardeverminderingen op handelsvorderingen op ten hoogste een jaar
 - 6340 Toevoeging
 - 6341 Terugneming (-)
- 635 Voorzieningen voor pensioenen en soortgelijke verplichtingen
 - 6350 Toevoeging
 - 6351 Besteding en terugneming (-)
- 636 Voorzieningen voor grote herstellingswerken en grote onderhoudswerken
 - 6360 Toevoeging
 - 6361 Besteding en terugneming (-)
- 637 Voorzieningen voor andere risico's en kosten
 - 6370 Toevoeging
 - 6371 Besteding en terugneming (-)
- 64. Andere bedrijfskosten
 - 640 Bedrijfsbelastingen
 - 641 Minderwaarden op de courante realisatie van vaste activa
 - 642 Minderwaarden op de realisatie van handelsvorderingen
 - 643 tot 648 Diverse bedrijfskosten
 - 649 Als herstructureringskosten geactiveerde bedrijfskosten (-)
- 65. Financiële kosten
 - 650 Kosten van schulden
 - 6500 Rente, commissies en kosten verbonden aan schulden
 - 6501 Afschrijving van kosten bij uitgifte van leningen en van disagio
 - 6502 Andere kosten van schulden
 - 6503 Geactiveerde intercalaire interesten (-)
 - 651 Waardeverminderingen op vlottende activa
 - 6510 Toevoeging
 - 6511 Terugneming (-)
 - 652 Minderwaarden op de realisatie van vlottende activa
 - 653 Discontokosten op vorderingen
 - 654 Wisselresultaten
 - 655 Resultaten uit de omrekening van vreemde valuta
 - [656 Voorzieningen met financieel karakter
 - 6560 Toevoegingen
 - 6561 Bestedingen en terugnemingen (-)
 - 657 tot 659 Diverse financiële kosten]

- 66. Uitzonderlijke kosten
 - 660 Uitzonderlijke afschrijvingen en waardeverminderingen (toevoeging)
 - 6600 op oprichtingskosten
 - 6601 op immateriele vaste activa
 - 6602 op materiele vaste activa
 - 661 Waardeverminderingen op financiële vaste activa (toevoeging)
 - [662 Voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten
 - 6620 Toevoegingen
 - 6621 Bestedingen (-)]
 - 663 Minderwaarden op de realisatie van vaste activa
 - 664 tot 668 Andere uitzonderlijke kosten
 - 669 Uitzonderlijke kosten als herstructureringskosten opgenomen onder de activa (-)
- 67. Belastingen op het resultaat
 - 670 Belgische belastingen op het resultaat van het boekjaar
 - 6700 Verschuldigde of gestorte belastingen en voorheffingen
 - 6701 Geactiveerde overschotten van betaalde belastingen en voorheffingen (-)
 - 6702 Geraamde belastingen
 - 671 Belgische belastingen op het resultaat van vorige boekjaar
 - 6710 Verschuldigde of gestorte belastingsupplementen
 - 6711 Geraamde fiscale voorzieningen
 - 6712 Gevormde fiscale voorzieningen
 - 672 Buitenlandse belastingen op het resultaat van het boekjaar
 - 673 Buitenlandse belastingen op het resultaat van vorige boekjaren
- 68. [Overboeking naar de uitgestelde belastingen en naar de belastingvrije reserves
 - 680 Overboeking naar de uitgestelde belastingen
 - 689 Overboeking naar de
- 69. Resultaatverwerking
 - 690 Overgedragen verlies van het vorige boekjaar
 - [691 Toevoeging aan het kapitaal en aan de uitgiftepremie
 - 692 Toevoeging aan de reserves]
 - [6920 Toevoeging aan de wettelijke reserve
 - 6921 Toevoeging aan de overige reserves]
 - 693 Over te dragen winsten
 - 694 Vergoeding van het kapitaal
 - 695 Bestuurders of zaakvoerders
 - 696 Andere rechthebbenden

Bijlage 6 Brief aan de bedrijfsleiders

Hasselt 26 november 2007

Beste bedrijfsleider

Als student in het masterjaar Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt, schrijf ik een eindverhandeling betreffende de "Kost van arbeidsongevallen op ondernemingsniveau".

Tijdens het uitwerken van mijn eindverhandeling word ik ondersteund door medewerkers van vzw Prevent, een kennisinstituut dat zich richt op preventie van beroepsrisico's. Prevent wil een optimale preventie bereiken door de arbeidsorganisatie te verbeteren en de kwaliteit van arbeidsomstandigheden te bevorderen.

Op dit moment is Prevent volop bezig met het ontwikkelen van een tool voor de kostprijsberekening van arbeidsongevallen, m.n. de PreventMatrix. Als student mag ik op hun medewerking rekenen omdat ik met mijn eindverhandeling meehelp in het onderzoek ter optimalisatie van de PreventMatrix. Om deze matrix zo praktijkgericht mogelijk te kunnen ontwikkelen, dienen we de resterende gebreken te detecteren door case studies uit te voeren in bedrijven. We hopen dan ook dat uw bedrijf geïnteresseerd is om deel te nemen aan dit onderzoek.

Hierna vindt u in bijlage een korte toelichting van de PreventMatrix. Eveneens sommen we de voordelen op voor uw bedrijf en de verwachtingen van u en uw bedrijf. Hopelijk kunnen we u op die manier warm maken om deel te nemen aan het onderzoek. U zou zowel een nuttige bron van informatie zijn voor mijn eindverhandeling als voor vzw Prevent. Graag wil ik benadrukken dat uw gegevens uiterst vertrouwelijk zullen behandeld worden!

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groeten

Karolien Linters

Bijlage: De PreventMatrix

Bijlage: De PreventMatrix

De PreventMatrix is een hulpmiddel dat erop gericht is de totale kost van een arbeidsongeval te berekenen. Het eigenlijke doel van de matrix is om een pasklaar antwoord te geven op de vraag: "Hoeveel kost dit ongeval aan mijn bedrijf?". Het is namelijk zo dat de kosten die terugbetaald worden door de verzekeraar, slechts een klein deeltje van de totale kosten reflecteren.

Deze matrix bestaat uit twee dimensies. Enerzijds boekhoudkundige kostenrekeningen (klasse 6) en anderzijds elementen uit de preventie nl. het MUOPO-model (Mens, Uitrusting, Organisatie, Product, Omgeving). De tweedimensionale opvatting biedt als voordeel dat we kunnen nagaan welke kosten precies gemaakt zijn (kostensoorten) maar ook waar deze kosten gemaakt zijn (kostenplaatsen). Dit heeft als gevolg dat het management een mooi totaalbeeld krijgt van de kostprijs van een ongeval op de werkvloer. Daarenboven kan het management ook veel gerichter beslissingen nemen op gebied van preventie, aangezien deze dimensie ook vertegenwoordigd is.

Toch is de PreventMatrix niet enkel bedoeld om kosten te analyseren ná het gebeuren van een ongeval. Men kan de matrix ook gebruiken om na te gaan welke kosten kunnen vermeden worden als men accenten legt op bepaalde preventieve middelen.

U ziet dus dat de PreventMatrix een brede inkijk toelaat op een arbeidsongeval. Eens de matrix geoptimaliseerd is, zal vzw Prevent software ontwikkelen die bedrijven op een zeer eenvoudige manier toelaat om kostprijsberekeningen uit te voeren.

Wat zijn de **voordelen** als u meewerkt aan dit onderzoek?

- Een gratis analyse van één of meerdere arbeidsongevallen in uw bedrijf
- U mag voorproeven van een exclusieve methode voor kostprijsberekening
- Uw suggesties kunnen ervoor zorgen dat de uiteindelijke tool zo goed mogelijk voldoet aan de noden van het bedrijfsleven

Wat wordt er van u (of een medewerker) **verwacht**?

- Enkele vrije momenten om uitleg te krijgen en te geven, te brainstormen, ...
- De nodige informatie uit de boekhouding (→ vertrouwelijk behandeld!)
- Een beschrijving van de arbeidsongevallen

Bijlage 7 Vragenlijst aan de bedrijven

Identificatie

Datum van het ongeval (25)*	
Slachtoffer(s)	
Leeftijd	
Anciënniteit	
Soort letsel (41)	
Verwond deel van het lichaam (42)	
Duur van de ongeschiktheid (48)	
Blijvend ongeschikt? (46) specificeer	

* het cijfer verwijst naar de rubriek op de arbeidsongevallenaangifte

Korte beschrijving van het ongeval

Kosten van de werktijd

Hoeveel kost?

werktijd, per uur	categorie 1
	categorie 2
	categorie 3
	categorie 4
	categorie 5

werkingskosten, per werkuur

OF

werkingskosten, % van de loonkost

Kosten oplistingen van het arbeidsongeval

MENS				
				<u>Toelichting</u>
afwezigheid van het slachtoffer - periode van het gewaarborgd loon		categorye	uren	
afwezigheid van het slachtoffer (arbeider) - na periode gewaarborgd loon		categorye	uren	
afwezigheid van het slachtoffer (bediende) - na periode gewaarborgd loon		categorye	uren	
aangepast werk - verlies aan productiviteit		categorye	uren	%
loonkosten van een vervanger		categorye	uren	brutoloon
collega begeleidt slachtoffer naar EHBO		categorye	uren	
collega's onderbreken het werk		categorye	uren	
verzorging en rapportering door de EHBO'er		categorye	uren	
medische kosten				
UITRUSTING				
				<u>Toelichting</u>
herstelkosten betaald aan externen				
vervanging van beschadigde uitrusting (grotere stukken)			stuks	
vervanging van beschadigde uitrusting (kleine stukken)			stuks	
aankopen/aankoper		categorye	uren	
aankopen/goedkeuringen management		categorye	uren	
herstellen van beschadigde uitrusting		categorye	uren	
ORGANISATIE				
				<u>Toelichting</u>
analyse van het ongeval door het management		categorye	uren	
analyse van het ongeval door de collega's		categorye	uren	
analyse van het ongeval door de preventieadviseur		categorye	uren	
bespreking in het comité door het management		categorye	uren	
bespreking in het comité door de werknemersafgevaardigden		categorye	uren	
bespreking in het comité door de preventieadviseur		categorye	uren	
administratieve opvolging		categorye	uren	

reorganisatie van het werk				uren	
overuren die collega's maken om het extra werk van het slachtoffer op te vangen		categorie		uren	
opleiding		categorie		uren	
PRODUCT					
					<u>Toelichting</u>
beschadigde productiegoederen					
opruimen/afvoeren beschadigde goederen door externen					
aankopen/aankoper		categorie		uren	
aankopen/goedkeuringen management		categorie		uren	
opruimen beschadigde goederen		categorie		uren	
stilstand van de productie/operators		categorie		uren	
stilstand van de productie/management		categorie		uren	
OMGEVING					
					<u>Toelichting</u>
beschadiging van de omgeving					
opruimen/afvoeren beschadigde omgeving door externen					
goederen voor het herstel van de omgeving					
herstel van schade aan de omgeving door externen					
herstel van schade aan de omgeving		categorie		uren	
aankopen/aankoper		categorie		uren	
aankopen/goedkeuringen management		categorie		uren	
SUGGESTIES VAN KOSTEN					
					<u>Toelichting</u>

Kosten terugbetaald door de verzekering

kosten die worden terugbetaald door de verzekering voor dit ongeval

Bijlage 8 Powerpointpresentatie PreventMatrix

Kosten van arbeidsongevallen berekenen met PreventMatrix

Achtergrond

- kosten van arbeidsongevallen zichtbaar maken
- zoveel mogelijk kosten terugvinden (vijvermodel) en hierbij niet zozeer trachten om deze kosten in te delen in 2 categorieën
- inspelen op de bedrijfspraktijk (brug preventiebeleid – financieel beleid)

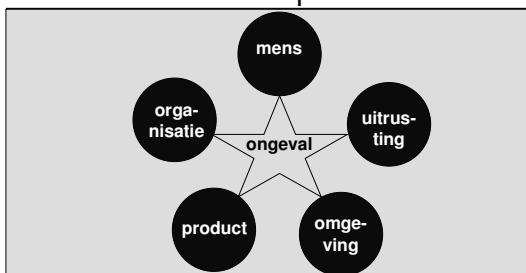
Kosten in kaart brengen

- Kosten oplijsten en inbrengen in de PreventMatrix
- Dit model maakt gebruik van van terminologie/analysemethode uit **preventie** en brengt kosten in relatie tot gegevens uit de **boekhouding**

Model

- Hanteert kostensoorten en kostendragers
- Kostensoorten: gebaseerd op het rekeningstelsel van de boekhouding
- Kostenrekeningen (Klasse 6 rekeningen)
 - Goederen (60)
 - Diensten (61)
 - Personeel (62)
 - Afschrijvingen (63)

Kostendragers: effect op verschillende aspecten

Voordelen

- Samengaan boekhouding - preventie
- Mogelijkheden naar analyse: vergelijken van ongevallen, tendensen, impact inschatten, ...

➔ **inzicht in de kosten van arbeidsongevallen**

Bijlage 9 Brainstormen over arbeidsongevallen

Mens

- zijn er speciale handelsgoederen aangekocht owv het effect van het AO op Mensen?
- welke diensten zijn er aangekocht owv het effect van het AO op Mensen?
- welke personeelskosten zijn er gemaakt o.w.v. het effect van het AO op Mensen?
- welke extra kosten zijn er gemaakt in afschrijvingen o.w.v. het effect van het AO op Mensen?

Uitrusting

- zijn er speciale handelsgoederen aangekocht owv het effect van het AO op Uitrusting?
- welke diensten zijn er aangekocht owv het effect van het AO op Uitrusting?
- welke personeelskosten zijn er gemaakt o.w.v. het effect van het AO op Uitrusting?
- welke extra kosten zijn er gemaakt in afschrijvingen o.w.v. het effect van het AO op Uitrusting?

Organisatie

- zijn er speciale handelsgoederen aangekocht owv het effect van het AO op Organisatie?
- welke diensten zijn er aangekocht owv het effect van het AO op Organisatie?
- welke personeelskosten zijn er gemaakt o.w.v. het effect van het AO op Organisatie?
- welke extra kosten zijn er gemaakt in afschrijvingen o.w.v. het effect van het AO op Organisatie?

Product

- zijn er speciale handelsgoederen aangekocht o.w.v. het effect van het AO op Product?
- welke diensten zijn er aangekocht o.w.v. het effect van het AO op Product?
- welke personeelskosten zijn er gemaakt o.w.v. het effect van het AO op Product?
- welke extra kosten zijn er gemaakt in afschrijvingen o.w.v. het effect van het AO op Product?

Omgeving

- zijn er speciale handelsgoederen aangekocht o.w.v. het effect van het AO op Omgeving?
- welke diensten zijn er aangekocht o.w.v. het effect van het AO op Omgeving?
- welke personeelskosten zijn er gemaakt o.w.v. het effect van het AO op Omgeving?
- welke extra kosten zijn er gemaakt in afschrijvingen o.w.v. het effect van het AO op Omgeving?

